

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 20 Lir — nedeljska ledaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 50 Lir. Cek. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate.

Podružnica: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje Italije: izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A.

Abbonamenti: Mese 18 Lire; Estero, mese 20 Lire, Edizione domenica, anno 34 Lire, Estero 50 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti; 10.349 per le inserzioni. Filiale: Novo mesto.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Bollettino No 916

Numerosi carri armati nemici distrutti

In Tunisia — Truppe nemiche bombardate - 5 velivoli nemici abbattuti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica:

Sul fronte cirenaico puntate di forti elementi esploranti avversari sono state respinte.

In Tunisia uno scontro di mezzi corazzati si è concluso a vantaggio delle forze dell'Asse che distruggevano numerosi carri armati.

Formazioni aeree hanno rinnovato con visibili successo azioni di mitragliamento e bombardamento su truppe nemiche in marcia e in sosta nei due settori.

L'aviazione britannica perdeva cinque velivoli abbattuti in combattimento dalla caccia germanica.

Una incursione aerea compiuta nella sera di ieri sui dintorni di Catania ha causato danni limitati: non sono segnalate perdite fra la popolazione civile.

Vojno poročilo št. 916

Številni sovražni tanki uničeni

v Tunisu — Sovražne čete bombardirane - 5 sovražnih letal sestreljenih

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

Na cirenajškem bojišču so bili odbiti sunki močnih nasprotnih ogledniških oddelkov.

V Tunisu se je zaključil spopad oklepnih sredstev v prid naših sil, ki so uničile številne tanke.

Letalske skupine so z vidnim uspehom obnovile obstreljevanje in bombardiranje premikajočih se ali počivajočih sovražnih sil na dveh odsekih.

Angloško letalstvo je v boju z nemškimi lovci izgubilo pet letal.

Snočni letalski napad na okolico Catania je povzročil omejeno škodo; med civilnim prebivalstvom ni bilo žrtev.

Zakaj je nastala vojna med Japonsko in USA

Združene države so bile pripravljene na vojno z Japonsko in so ji stavile sramotne zahteve

Tokio, 27. nov. AS. Za obletnico spora med Združenimi državami in Japonsko so japonske osebnosti, katere so se v Washingtonu udeleževale pogajanj, prelomile molk, v katerega so se zavile po svojem povratku iz Severne Amerike ter spregovorile. Iz njihovih izjav se vidi, da zaradi pred enim letom nastalega položaja niso bila več mogoča pogajanja z Združenimi državami. Tako piše admiral Nomura v listu »Yomiuri Hoho«, da sta bila 26. in 27. november lanskega leta usodna in da je vojna, katere se je začela lanske leto, smrtna vojna. List »Tokio Simbun« pa objavlja razgovor s svetnikom japonskega poslanstva v Washingtonu Sadaom Igutijem ter navaja razloge, iz katerih so Japonci dne 26. novembra morali prekiniti vse razgovore z Združenimi državami. Združene države so zahtevale:

1. da Japonska umakne vse svoje oborožene sile s policijo vred iz Kitajske ter Indokine. 2. da ne nudi ne vojaške, ne politične in gospodarske pomoči nobeni kitajski vladni razen Čungkingu. 3. Združene države so hotele med drugim uničiti tudi temeljne točke trojne zveze med Japonsko, Italijo in Nemčijo. Na ta način so Združene države objavile svoje stališče, ki mu manjka vsakršno razumevanje dejanskega položaja. Igutij med drugim tudi pripominja, da so se ameriški pritiski in grožnje proti Japonski povečali od kitajskega incidenta. Združene države so delale Japonski stalne gospodarske neprilike. Japonska je ponudila washingtonski vladi sprejemljive in pametne predloge, toda po Rooseveltovem sestanku s Hullom, Halifaxom, avstralskim, holandskim in čungkingškim poslanikom je bila sklenjena nepopustljiva politika proti Japonski. Amerikanci so mislili, da je Japonska zelo oslabiljena. Jasnó je, da je Rooseveltova propaganda že preje pokrbelna med javnostjo, da je lahko vodila do Japonske takšno politiko.

Tokio, 27. nov. AS. Na kosilu v Društvu za podpiranje prestola je bivši japonski veleposlanik v Washingtonu Kurusu zgodovinsko utemeljil, da se ni bilo mogoče izogniti vojni za

Afganistanski prestolonaslednik umrl

Bangkok, 27. nov. AS. V starosti devetih let je umrl afganistanski prestolonaslednik princ Mohamed Akbaarkan.

Ameriške izgube

Buenos Aires, 27. nov. AS. Mornariško ministrstvo Združenih držav je objavilo naslednje številke o človeških izgubah v severnoameriški mornarici med 1. in 15. novembrom: 318 mrtvih, 250 ranjenih, 177 pogrešanih.

Nov osni uspeh na morju

Nemške podmornice so od Ledenega do vhoda v Indijsko morje potopile 19 ladij s 123.000 tonami

Hitlerjev glavni stan, 27. nov. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja naslednje izredno vojno poročilo:

Nemške podmornice so potopile na operacijskih področjih od Ledenega morja do vhoda v Indijski ocean v žilavih borbah iz konvojev in na posameznih voznjah 19 ladij s skupno 123.000 tonami.

S temi uspehi je bil posebno občutno zadet sovražnikov dovozni promet v severna sovjetska pristanišča in proti Srednjemu vzhodu.

Berlin, 27. nov. AS. Po zadnjih poročilih iz vzhodnega bojišča se je izvedelo, da nemške in zavezniške sile še vedno srdito zavirajo Sovjete ter zadajajo strašne izgube boljševikom, ki izvajajo neprestane napade proti nemškim postojankam jugozahodno od Stalingrada med Volgo in Donom. Nemško letalstvo je bilo nad vse delavno proti preskrbovalnim kolonom, ki jih pošilja sovražnik v prve bojne vrste. Na enem samem mestu je bilo uničenih nad 100 mehaniziranih sredstev. Samo včeraj je bilo uničenih najmanj 450 sovjetskih mehaniziranih sredstev. Sovjeti so imeli pri svojih s tanki podprtih napadih velike izgube. Posebno spreten je bil nemški nastop proti sovjetskemu križu, ki deluje v donskem kolenu in je imelo izredne izgube v ljudeh in gradivu.

Med Volgo in Donom boljševiki ves včerajšnji dan niso mogli doseči nikakega uspeha, navzlic uporabi velikih mas vojaštva ter močnih tankovskih skupin. Številni tanki so bili uničeni ali onesposobljeni.

Oddelek nemških strelcev je pri Volhovu po sovražnem napadnem sunku obkolil in uničil močno sovražno skupino. Med predmeti, ki so padli v nemške roke, je značilen zlasti propagandni letak, ki predstavlja bataljon sovjetskih žensk na pohodu proti bojišču, pod sliko pa je podpis: Nove mogočne rezerve na pohodu.

Berlin, 27. novembra. s. Iz vojaških virov se je izvedelo, da so Sovjeti vrgli v napad jugovzhodno od Ilmenskega jezera velike sile, ki so obsegale pet strelskih polkov, eno brigado in dva bataljona tehničnih čet, kar je vsakega 10.000 mož, katere pa je podpiralo nič manj kakor 30 topniških baterij, z mnogimi baterijami metalcev bomb, vse pa v namenu, da bi podrl nemške črte. Navzlic ogromni premoči v ljudstvu in materialu so nemški grenadirji ta napad odločno odbili.

Berlin, 27. novembra. s. Iz vojaških virov se je izvedelo, da so bile 25. novembra angleškemu letalstvu med njegovimi nastopi nad obrežjem zahodnega zasedenega ozemlja prizadene nove izgube. Popoldne je neko angleško večmotorno bombniško letalo padlo na holandsko obalo, zbito

v letalskem dvoboju. Protiletalska obramba je zbila nad isto obalo bombnik vrste »Wellington«. Od petih članov posadke se je eden ubil, ostali štirje pa so bili ujeti. Končno je protiletalska obramba v Rokavskem prelivu zbila tretje britansko letalo vrste »Spitfire«.

Sovjetska ofenziva je bila pričakovana

Nemška in zavezniška vojska sta ustavili Sovjete prej, preden so dosegli kak cilj

Berlin, 27. novembra. AS. O veliki ofenzivi, ki so jo boljševiki sprožili severozahodno od Moskve, izjavljajo na pristojnih vojaških mestih sledeče:

Tudi ta ruska ofenziva je bila pričakovana. Ze več časa so računali z njo. Letalskim oglednikom se je posrečilo ugotoviti sredi oktobra, da so se močna zbiranja začela pojavljati na odseku med Torpezom in Kalininom. Odločni posegi velikih odredkov nemškega letalstva so vznemirjali nasprotnikove priprave in prisilili sov. vrhovno poveljstvo, da je moralo večkrat odložiti nameravano ofenzivo. Medtem pa so Nemci lahko storili vse potrebne protikupe, ki so bili takoj izvedeni, preden se je ofenziva začela. To torej dokazuje, da prvi nasprotnikov udarec ni zadel v polno. Kakor je javilo predvčerajšnje nemško uradno poročilo, je spodeltel poskus Sovjetov, da bi zrušili nemško obrambno črto, posamični vdori pa so bili takoj uničeni. Jasnó je, da je nova ofenziva v neposredni zvezi s tisto, ki poteka že nekaj dni na južnem odseku. Namen ofenzive je, da bi verjetno preprečili Nemcem, da ne bi zbrali velikih sil na donskem loku, pač pa bi jih morali pustiti na srednjem odseku. Če so tako računali, bodo pa kmalu dejstva pokazala, da ima nemško vrhovno poveljstvo na razpolago več ko zadosti čet, da nastopi proti slehernemu napadu na katerem koli delu bojišča.

O bitki, ki se bje na južnem odseku istega bojišča, so v pristojnih krogih rekli, da je napad,

ki so ga Sovjeti naperili jugozahodno od Stalingrada v kalnuške stepe, močno pojenjal, za prvi napad, ki so ga sprožili v donskem kolenu, pa so lahko reče, da je izgubil svojo silovitost in se bo najbrž popolnoma ustavil. Kako si je mogoče razlagati, da se je Sovjetom posrečilo izvesti veliko ofenzivo? Na to vprašanje odgovarja vojaški kritik lista »Hamburger Fremdenblatt«. Timošenko, piše med drugim piše, je očitno sklenil, uničiti vsaj del uspehov nemškega zmagovitega napredovanja proti Volgi. Predvsem se je trudil, da bi dobil vnovič v roke življenjsko važne zveze z Kavkazom. Ker je zbral na majhnem odseku vse razpoložljive sile, katere je potegnil iz drugih bojnih pasov, je lahko sovjetski maršal naredil dvokraki napad proti jugozahodu in severozahodu, toda za ceno najtežjih žrtev. In tako se mu je na nekaj točkah posrečilo podreti nemške obrambne črte in postojanke romunske vojske. To je torej razlaga, zakaj je mogla sovjetska vojna manjšin kljub strašni utrujenosti zaradi bojev v letih 1941 in 1942 urediti te svoje napore in doseči nekaj začetnih uspehov. S tem pa še ni rečeno, da ti napori že pomenijo doseg Timošenkovih strateških ciljev. Bolj bo držalo nasprotno: orjaška bitka ne bo storila drugega, kakor da bo pospešila postopek narčnega slabljenja sovražnikovega vojnega stroja. Toda nemške in zavezniške sile, ki so zapletene v trde spopade, so se takoj znašle v položaju in dokaz za to je sovjetsko godrnjanje o nemških protinapadih.

Vidussonijeva navodila za notranjo fronto

Rim, 27. nov. AS. Tajnik stranke je včeraj v liktorski palači sprejel poročila predsednikov sindikalnih zvez delodajalcev in delavcev. Po pozdravu Duceja je Eksc. Vidussoni dal besedo zveznim predstnikom, od katerih mu je vsak obširno poročal o organizacijskem položaju svojega področja. Tajnik stranke je nato podal navodila za delovanje, ki ga je treba razvijati v tem času, ko morajo biti vse sile vprežene za doseg zmag. Poudaril je potrebo, da morajo vsi sloji dokazati svojo zrelost in umnost za popolno ekladno delo, ki ga naj opravljajo v duhu medsebojnega razumevanja. Neobhodno potrebno je, da tajnik stranke med drugim dejal, da morajo poklicna združenja dejansko sodelovati v propagandi v tesnem sodelovanju s političnimi oblastmi, da bi globoko prodrle v ljudsko zavest in širile smisel za dolžnosti, ki jih ima vsak državljan, posebno pa še tisti, ki so zaposleni v gospodarstvu dežele v vojni. Gospodarske koristi dežele v vojni morajo biti višje cenjene kakor koristi posameznega sloja. Vlada se pozorno zanima za vsa vprašanja delavskih razredov ter jih rešuje v mejah, ki so ekladne s sedanjimi časom: družinske doklade, zavarovanje in pomoč v boleznih, nagrade ob 20-letnici šolske obrednice itd., so otipljivi dokaz, s kolikšno skrbjo in naporu vlada po Ducejevih navodilih dela za najbolj važne potrebe delovnega ljudstva. Sindikalne organizacije morajo vpreči vse sile, da bodo delavci hitro deležni vseh dobrin socialnega značaja, ki jim jih je poklonila vlada. Skrbeti je torej treba za dobro propagando in okrepiti vse pobude, ki bodo zboljšale delovne pogoje. Stranka na primer se ravno zdaj s posebno skrbjo bavi s skupnimi mezdami po podjetjih, katerih število se čedalje bolj veča v globoko zadovoljstvo delavskih množic. Tajnik

stranke je nato izrazil zaupanje, da bodo zvezni predstniki z osebnim delom skrbeli za to, da bodo menze po podjetjih vedno bolj ustrezale namenom socialne politike, ki jih je prikladila v življenje.

Eksc. Vidussoni je nato orisal politična načela, po katerih je italijanska gospodarska trdnost zadržana v korist socialnih razredov. Zato se je treba strogo držati delovnih pogojev in plačilnih določil, da bi tako iztrebili nevarnost prekaplčevanja z delavsko silo na črnem trgu, kar bi lahko povzročilo znatne zmede v proizvodnji. Tajnik stranke se je nato dotaknil vprašanja razdelitve delovnih sil in poudaril važnost uradov, ki morajo skrbeti za njihovo namestitve. Posebno skrb bo treba posvetiti onim, je dejal, ki so se vrnili iz vojne, sindikalni načelniki pa naj ravnajo z njimi z vso politično rahločutnostjo in umevanjem.

O vseh teh vprašanjih so zvezni predstniki stajali razna vprašanja glede organizacij. Tajnik jim je odgovarjal ter v daljši razlagi pojasnil, kako je treba delovanje usmeriti, da bodo v sedanjih težavah dosegli kar največ uspehov. Eksc. Vidussoni je nato veličal duha državljske zavesti in zvestobe delodajalcev ter delavcev, ki so vpreženi na notranjem bojišču za vojno fašistične domovine. V težavah in žrtvah, ki jih je treba sprejeti kot potrebno življenjsko pravilo, v zvestosti, ki premagava vsako oklevanje, ima narod delavskih razredov samo en cilj: da bi bil vreden zgodovinske ure in si zaslužil srečno bodočnost fašistične domovine v zaupanju voditelju, ki ga vodi.

Smernice portugalske mladine

Lisbona, 27. nov. AS. Tukajšnji tisk objavlja radijski govor voditelja portugalskih mladinskih organizacij Martella Caetana, ki je dejal, da portugalska mladina pred komunizmom odločno brani Boga, domovino, družino in svoje domove. Ta mladina se ne omejuje na obrambo, marveč se brani z ofenzivo. Portugalska mladina se tudi ne bori zato, da bi se nekateri gospodje lahko obogatili, kajti borba proti komunizmu ni branjenje bogatih. Mi ne branimo denarja, ne samoljubja, ne zato, da bi bili nekateri bogati, dočim bi morali drugi trpeti, marveč za načela krščanske pravičnosti in ljubezni.

Obseg Tokia bo povečan

Tokio, 27. nov. AS. Na prihodnjem zasedanju japonske zbornice bo sprejet zakon, ki ukinja prefekturo Tokio ter ustanovi Tokio-To ali metropolo Tokio, ki bo imela 35 okrajev, katerih velikost bo znašala skupno 524 kv. kilometrov, število vseh prebivalcev pa bo znašalo 7 milijonov.

Amerikanci izgnani iz Arabije

Carigrad, 27. nov. AS. Iz Gedde poročajo, da je Saudova Arabija dovolila severnoameriškim tehnikom zaposlitev pri vodstvu javnih del. Opazilo pa se je, da ti ljudje politično rovarijo med Arabci, namesto da bi izpolnjevali svojo dolžnost. Ti napačni severnoameriški tehniki so bili postavljeni pred vrata. Nadomestili jih bodo egiptovski tehniki.

Barcelona, 27. nov. AS. Policija je aretirala komunistična voditelja Vallamajora ter Juana Pinosa, ki sta za časa rdeče strahovlade v Barceloni zagrešila nešteto zločinov.

Amerikanci so se všteli s Tunisom

Carigrad, 27. nov. AS. Vojaški kritik lista »Tasvir Elkar« omenja počasno anglosaško prodiranje proti Tunisu. Kritiki pravi, da je anglosaška zamuda posledica hitrega izkrcanja italijansko-nemških sil v Tunisu. Po mnenju turškega lista so se v Tunisu doslej že osne sile močno utrdile ter stalno dobivajo nove okrepitve. Angloamerikanec bo utegnil pripraviti njihova počenost še nešteto težav. List tudi pripominja, da ee Angleži in Amerikanci niso upali izkrcati neposredno v Tuniziji, ker bi bili tamkaj izpostavljeni italijanski ofenzivi iz Sicilije.

Bern, 27. nov. AS. Švicarski listi objavljajo poročila anglosaških agencij o dogodkih v Tunisu ter pišejo, da nesoglasje med De Gaulleovimi in Darlanovimi pristaji povzroča znaten nered. Amerikanci so šele zdaj začeli spoznavati, kakšne težave bodo morali prenašati, ker se vmešavajo v evropske zadeve.

Carigrad, 27. nov. AS. List »Bejoglu« posveča poseben članek delovanju italijanskih podmornic. Italiji je z njenimi podmornicami uspelo zavreti sovražni promet po vsem Sredozemlju. Nato list našteva izgube, zadane sovražnim vojnim in prevoznim ladjam pri zadnjih dogodkih v Severni Afriki ter obdružuje junaštvo italijanskih posadk, ki ee vdrle v pristanišča Bougie, Philippeville in Alžir.

Tuniška meja, 27. nov. AS. Poročila iz Tunisa potrjujejo, da ee življenje v tuniški prestolnici raz-

vija normalno z izjemo nekaterih ukrepov krajevnih oblasti z ozirom na vojno stanje. Navzočnost italijansko-nemških čet je dala veliki množici prebivalstva v prestolnici in drugih tuniških krajih občutek varnosti proti grožnji ameriškega vdora v Tunis, vsebovani v Rooseveltovi poslanici tuniškemu beju, na katero ta niti odgovoril ni. Tuniško prebivalstvo je navdušeno za osne vojaške in jih vedno pozdravlja, kadar korakajo po mestu. Kavarnne in javni prostori so vedno polni. Ljudstvo posluša osna radijska poročila v arabščini ter živahno komentira vojna poročila, zlasti tista, ki ee nanašajo na letalske nastope ob alžirski in maroški obali.

Stockholm, 27. nov. AS. Angleški listi izražajo med vrstami bojazni zaradi neprestanega dotoka osnih letalskih okrepitev v Tunisu. »Manchester Guardian« naštevaa težave, ki čakajo zaveznike v Bizerti ter popisuje, kako močno ee zgrajena ta trdnjava. Isti list bi tudi rad opravičil zamudo anglosaško-ameriškega napredovanja, izgovarjajoč ee na težavne prometne zveze, ki ee že zelo dolge. Letalski sodelavec »Daily Telegraph« pa pravi, da je za zaveznike v francoski severni Afriki poglavitna težava pomanjkanje lovskih letal. Isti list priznava, da je anglosaško-ameriško letalstvo na tem odseku v manjšini. Angleži in Amerikanci so bili razočarani nad francoskimi letali v severni Afriki, ker so ekoru vsa stara in slaba, dočim ima osno letalstvo v Tunisu prvovrstna moderna letala.

Obrambne utrdbe na vzhodu

Časnikar Cesare Rivelli objavlja v italijanskih listih iz Berlina obsežno poročilo o obrambnih utrdbah na vzhodnem bojišču. Članek pravi:

Nikdo, tako v zaveznikih državah kakor tudi v sovražnikih ne more reči, da bi ne vedel, da se bodo boji v drugi zimi na vzhodu razvijali prav zelo drugače, kakor pa so se razvijali v prejšnji zimi. Razlogi za razlike v lanskem in letošnjem letu so lahko številni, toda glavni razlog je treba iskati v nemški genialnosti in organizaciji, ki bo to zimo iztrgala Stalinu iz rok njegovi najmočnejši sledstvi: prostor in mraz.

Gigantsko delo

O ogromnem delu nemških gradbenih strokovnjakov pod vodstvom nemškega generalnega štaba poročajo sedaj nekatere podrobnosti. V prvi vrsti je bil določen čas in rok, do kdaj se mora izgraditi in utrditi tisti obsežni načrt, ki naj nemški vojski zagotovi stalnost na sovjetskem ozemlju. Ta načrt naj ogromni množici nemške vojske zagotovi življenje v novi zimi. Z deli so začeli že v mesecu aprilu. V aprilu so iz Berlina odpotovali številne komisije stavebnikov in gradbenih strokovnjakov ter članov organizacije Todt. Odšli so v Rigo, Poltavo, Minsk, Smolensk, Orel, Kursk in v druge važne kraje. Vsaka komisija je bila neposredno podrejena Hitlerju in je imela za nalogo, da utrdi pesamezni, njej določen odsek vzhodnega bojišča. Vse zgradbe se morajo izvesti tako, da se bodo upeševali vsi izsledki in ugotovitve iz lanske zime. Z drugimi besedami: na vzhodno bojišče so prišle komisije, ki so bile celice zase in te celice so imele Hitlerja za poglavarja. Te celice so imele na razpolago na stotisoče delavcev, ki so prišli iz Nemčije in iz drugih delov Evrope.

Mednarodna sovražna propaganda je širila govorico, da so se Nemci odločili zlomiti sovjetsko moč do konca jeseni leta 1942. Dejansko pa nemško vrhovno poveljstvo ni označevalo letošnje dogodke na vzhodu kot zmago v letošnjem letu; kakšen pomen bi sicer imele priprave za utrjeno obrambno črto na vzhodu v tem letu. Komisije in odbori so začeli s svojim delom najprej na srednjem delu vzhodnega bojišča, kjer so se že na pomlad boji nekoliko poglobili. Nato so se začela dela na severnem odseku, nazadnje pa na južnem. Uspehe je bilo mogoče kmalu ugotoviti. Najprej je bila utrjena dolga črta, podobna obrambni črti ob Atlantiku. Seveda so bile upoštevane in izvedene razlike, ki jih nalagajo vremenske in krajevne potrebe. Na zahodu je namreč nevarnost drugačna in ni take narave kakor na vzhodu, ker mora na zahodu sovražnik najprej premagati ovire morja. Na vzhodu pa je stik s sovražnikom neposreden in trajen.

Kar se lahko reče, je to, da je utrjena črta na vzhodu sestavljena iz cele vrste utrjenih postojank in strnjanih centralnih središč, ki so kar najbolj solidno opremljena.

Utrdbe in skladišča

Med postojankami in utrjenimi središči so posamezne utrdbe, kazemate, minka polja, ovi-re, protitankovski jarki in strelski jarki. Utrdbe so opremljene in izdelane tako, da so kos vsem vremenskim okoliščinam in je v njih bivanje možno tudi ob najtežjih pojavih mraza. Bunkerji so odporni proti zmrzovanju, vlagi in snežnim zametom. Tudi bivališča za čete so zgrajena tako, da so kos ruski zimi. Hiše in bivališča imajo stene iz lesa in cementa, oboje pa v takem razmerju, da ostane v stanovanjskem prostoru temperatura vedno enako znosna brez ozira na zunanji mraz.

V bližini prve boje črte pa so zgrajena zaklonišča, v katerih je tudi možno stanovati tudi pri najhujših nastopih mraza. Za zgradnjo teh zaklonišč in utrdb proti mrazu so podali podatke ruski kmetje, ki se že stoletja in stoletja najuspešneje s pravimi sredstvi bore proti zimi.

Vsa obrambna črta je zgrajena tako, kakor je sestavljeno kolesje pri uri. Vsak zob vsakega kolesa odgovarja drugemu zobu na drugem kolesu. Vsaka utrdba vzhodnega bojišča je pravilno povezana z delovanjem vseh ostalih utrdb. Iz razumljivih razlogov ni mogoče podrobneje popisovati tega mehanizma. Vendar se že iz povedanega lahko zasluži vsa ogromna genialnost nemškega dela, ki je sklenilo in doseglo, da se nemški vojski v Rusiji prepreči usoda, ki jo doletela Napoleon v letu 1812.

V Rusiji — kakor znano — ni bilo mnogo cest. Obstojne ceste so Nemci modernizirali in so zgradili ogromno število novih cest.

»Graditelji cest«

Ob vseh cestah so v razdalji 60 km druga od druge zgrajene obsežne kazemate, ki imajo kuhinje za moštvo in častnike, avtomobilske de-

lavnice, žage, električne centrale, skladišča, hlev-e za živino... V vsaki kazemati je skupina tako imenovanih »cestnih mojstrov«. Ti cestarji skrbijo za svoj odsek ceste. Vse kazemate so med seboj v radijski zvezi in so opremljene tako, da se lahko same branijo v primeru potrebe. Tem cestarjem je priznana lastnost bojevnikov.

V zadnji zimi je bilo ugotovljeno, da je največja ovira za pravilno oskrbo: snežni vihar. Na cestah so snežni zameti preprečevali ves promet. Po več dni je bil ves promet prekinjen. Inž. Bruno Wehmer, najožji sodelavec pokojnega generala Todta je tudi snežnim zametom iznašel uspešno obrambno sredstvo: to so protisnežne stene iz lesa ali cementa, ki se zgrade ob cestah, dalje premakljivi in prevozljivi zidi proti snegu, dalje, zidi, ki se iz snežnih plošč grade ob nevarnih delih cest.

Najprej so ob nevarnih delih cest zasadili mlade, hitro poganjajoče mladike in drevesa, prenosne stene proti snežnim zametom pa so gradili in sestavili iz latja in stebeljav rastlin, ki rastejo po ruskih poljih in poljanah. Misel o stenah, zgrajenih iz snežnih plošč, pa so nemški inženirji prevzeli od ruskih kmetov.

Nemške avtomobilske tovarne pa so za

Ne klonejo pred komunističnim nasiljem...

Novo mesto, v novembru.

Koliko svežih grobov ima naša zemlja v tem letu! Koliko solza je že bilo pretočenih, koliko nedolžnih žrtve je moralo zadnje čase pasti pod kruto roko, ki jo je stegnil nad našim ljudstvom komunistični plačavec z nado, da zatre sleherni kal poštenja in neomajnega verskega prepričanja, ki je tako globoko vcep-ljena v naš slovenski rod! In koliko teh žrtv skriva naša zemlja pod svojim plaščem, da dočakajo nekoč veseli dan, dan blaženega vsta-jenja in zaslužene plačila za prestano zemeljsko trpljenje.

Bili so fantje najlepših let, v cvetu mladosti, veliko so obetali, pa so morali izkrevetati in pasti. Ne bo jih nikoli več, da bi dali svoje zdrave sile v blagor svojega doma in rodu, življenje je eno samo. Nič čuda torej, da se je naše trpeče ljudstvo soglasno dvignilo proti ti-stemu, ki tepta njegove najosnovnejše pravice in njegovo življenje. Postavilo se je v bran, da obvaruje sebe, svojo družino, sosese, na-rodne svetinje, vse, saj je danes vse v nevarnosti, da uniči brezvestni komunizem.

Fant najlepših let je bil tudi Gracar Stanko, p. d. Komatov s Trbinca, občina Mirna. Ko smo se zbrali ob grobu tega nepozabnega prijatelja in sobojevnika za naše pravice, so nas prevečala globoka čustva. Tudi temu mladenču je pretregala nit življenja komuni-stična roka, ker se je z vso silo uprl njeni kruti pohlepnosti. To se je zgodilo sicer že 21. julija, toda ker smo mogli obiskati njegov grob šele sedaj, je prav, če mu posvetimo vsaj skromen spomin.

Komunistični banditi, ki sta jih vodila znan-i Jerič iz Mokronoga — ki še živi! — s svo-jo »spremljevalko« iz Mirne peči in zloglasni

vzhodno bojišče zgradile ogromno število snež-nih plugov. Med nemško vojsko je najbolj pri-ljubljen plug, ki mu pravijo »petere«. Ta plug je podoben ogromnemu tanku in je obenem tudi ledolomilec. Na vzhodni fronti tudi že uporab-ljajo posebne strojne snežne lopate. Ta lopa-tasti stroj naredi v eni uri toliko dela, kakor bi ga opravilo 200 mož z navadnimi lopatami. Nove nemške lokomotive so zavarovane pred zmrzovanjem in ledom. Istočasno, ko so v Nem-čiji poslali na vzhod nove lokomotive, so tudi iznašli posebno pokrivalo za motorje. Noben motor pod tem pokrivalom več ne more zmrzni-ti. To pokrivalo za motorje je podobno velikim pokrivalom, ki jih frizerji dajejo ženskam čez lase za trajno kodranje in slično. Za zimsko službo na vzhodu so izdelali posebne vrste le-tala »Junkers 52«. Ta letala imajo posebne vrste stroje in bodo v zimi oskrbovala postojanke, ki so osamljene. Ta letala so tudi opremljena za prevoz ranjencev in bolnikov.

V teh dneh, ko sovražnik ob Volgi priprav-lja prve poskuse, se vse nemško javno mnenje z vsem srcem obrača do borcev na vzhodu in pošilja na sedež stranke darila za bojevnike na vzhodu. Ljudje so zanje poslali zlasti mnogo »primusov«, pa tudi mnogo drugih potrebščin. Te zbirke dokazujejo, kako globoko ves nemški narod čuti za bojevnik na vzhodu.

Prelek (akademik Čonč s Štajerskega!), so ga umorili nedaleč od rojstne vasi Trbinca. Naj-prej so ga zvezali z žico, nato pa na vse mo-goče načine mučili, da bi jim kaj »izdala«. Toda ni jim uspelo, Stanko se je pokazal tako moč-nega in vztrajnega, da je molčal ko grob do zadnjega diha. Ko ga je njegova mati za tre-nutek videla tako zvezanega in raztepenega, se ji je izvil iz prsi presunljiv krič: »Ljubi sin, potrpi še malo, saj trpiš za vero in za Bogal! Kaj nam ne stopajo pred oči žvi zledi Makabejskih mater ob grozotnih mukah svojih dragih sinov...»

V največjem trpljenju in po še nepojasnje-nem vzroku je napisal trpeč Stanko lepo pe-smiko, ki slika sicer grozo bližajoče se smrti, ali pokaže nam obenem tudi popolno vdanost mlade duše v nespremenljive božje načrte. — Prva kitica te izpovedi se glasi:

O, kak' pesem moja danes milo se glasi,
Duša omaguje v pregrozen strah, trpi...
Vse moram zapustiti,
Žalostno se zdaj ločiti.
Boste se jokali,
Me v črno zemljo zakopali —
Bog vas obvar!
Ne pozabite me nikdar!...

Tiho so dogorevale sveče na Tvojem grobu,
plemeniti in nepozabni naš prijatelj Stanko.
Belo cvetje, belo, kot je bila bila Tvoja duša,
polna nad za prihodnost našega rodu, je nemo
cvetelo, pritajeni jok in vzdih Tvojih dragih
je podhrteval v vroči molitvi za Tvoj mir in
pokoj. Dragi Stanko, bodi iz naših src iskreno
zahvaljen, da si daroval svojo kri za nas in da
si nam zapustil tako svetel zgled s svojo mu-
čeniško smrtjo!

Gospodarstvo

Nova kolektivna pogodba za delojemalce v trgov. obratih

V petek je bila podpisana nova kolektivna po-godba za delojemalce, zaposlene v trgovinskih obratih po zastopnikih Pokrajinske zveze delo-dajalcev in Pokrajinske zveze delojemalcev.

Nova pogodba stopi v veljavo dne 1. decem-bra in predvideva naslednje zvišanje prejemkov osebeja s trgovskimi in višjimi netrgovskimi funk-cijami pri mesečnih prejemkih do 700 lir za 30 %, od 700 do 900 lir za 25 %, pri mesečnih prejem-kih od 900 do 1000 lir za 15 %, pri prejemkih od 1000 do 2500 lir za 10 % in pri mesečnih prejem-kih z nad 2500 lir za 5 %. Podlaga za ta povišanja je dan 1. avgusta 1941. Ono osebe, ki ima plače več kot 900 lir in še ni zaposleno dve leti v celoti, prejme zvišanje plač samo za 20 %.

Za vse nameščence se sredi decembra izplača božičnica v višini polmesečne plače. Onim, ki niso bili zaposleni vse leto, se izplača odpadajoči del z ozirom na čas trajanja zaposlitve. Nadalje se zvišajo minimalni prejemki osebeja, za katero veljajo določbe čl. 234 obrtnega zakona, ki znašajo sedaj 2.16 lire na uro, za 30 %. Tudi temu osebeju se izplača božičnica v višini 6-dnevne mezde. V ko-likor niso bili zaposleni vse leto, se jim izplača odgovarjajoči znesek.

Naravno ostanje že doselej višji prejemki osebeju, kot so zagotovljeni v tej pogodbi, še na-dalje v veljavi. Končno vsebuje pogodba določilo, da ne veljajo predpisi te pogodbe za uslužbence

mesarjev in klobasičarjev, pekov, slaščičarjev in medicarjev.

Naknadno razdeljevanje dodatnih obrokov racioniranih živil za mesec december

Prehranjevalni urad Vis, komisariata za ljub-ljansko pokrajino sporoča:

V zvezi z Ducejevim ukrepom glede razde-litve dodatnih obrokov kruha, sladkorja in riža delavcem, mladini ter otrokom, obveščamo tem potom vse prizadete razdeljevalce racioniranih ži-vil in vse potrošnike v celi pokrajini, da bodo ta živila lahko dvignili na sledeči način:

1. Delavci bodo prejeli dodatni delež kruha za november (750 gr kruha ali 650 gr pšenične mo-ke ali 1125 gr koruzne moke) proti izročitvi gla-ve dodatne živilske nakaznice SD za november. Za prodano blago zbrane glave bodo predložili razdeljevalci pristojnim preskrbovalnim uradom enako, kakor delajo to z odrezki za vsa ostala ži-vila. Na vsako predloženo glavo jim bo preskr-bovalni urad priznal zgoraj omenjeno količino pšenične ali koruzne moke.

2. Mladina od 9. do 18. leta bo prejela do-datni delež kruha za november (750 gr kruha ali 650 gr pšenične moke ali 1125 gr koruzne moke) na odrezek »1« nove dodatne decemberske živil-ske nakaznice »GMe«.

3. Mladina od 14. do 18. leta bo prejela do-datni delež sladkorja (100 gr) za november na

Zatamnitev od 17.30 do 6.30

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino

odreja:

Cl. 1. Od ponedeljka, 30. novembra, naprej se morajo določbe o zatamnitvi izvajati od 17.30 do 6.30.

Cl. 2. Vse druge odredbe ukrepa z dne 6. ju-nija 1941-XIX, št. 42, ostanejo še naprej v ve-ljavi.

Prodaja krav mlekaric

Kmetijski odsek Visokega komisariata ob-vešča živilorejce, da bo v soboto, 28. novembra, v gostilni Rostohar — Karlovski most — od 8 do 12 in od 14 do 16 prodaja prvovrstnih ple-menskih krav, dobrih mlekaric.

Zbiranje bukovega semena

Po nalogu Visokega komisariata se bo vršilo v naši pokrajini zbiranje bukovega semena za pre-delavo v olje.

Po dogovoru, sklenjenem med tvrdkama, ki bosta seme predelovali v olje, se pooblašča Go-spodarska zveza in Kmetijska družba, da določita kraje, kjer se bo seme zbiralo in oddajalo, in sicer po 80 lir in 4 litra olja za vsakih 100 kg zbranega semena.

Olje se bo razdeljevalo na podlagi bonov, iz-danih ob oddaji semena najkasneje v roku treh mesecev.

Seme mora biti zdravo, suho in brez luščin. Zbiralni kraji so določeni v vseh občinah, kjer se nahajajo buke. Tvrdki, katerima bo seme oddano za predelavo v olje sta: tvrdka Hrovat iz Ljubljane in tvrdka Gaslinj iz Genove, ki bosta zbiralec dobavile tudi olje poleg denarja v go-tovini.

Z ozirom na to, da je letošnji pridelek bu-kovega semena velik, je potrebno, da se zbiranje vrši čim intenzivneje, da se preskrbi na ta na-čin naši pokrajini znaten del dobrega olja.

Raztegnitev obveznosti poseke

Clen 1. Obveznost poseka, odredjena z nare-dbami z dne 8. maja 1942-XX, št. 87, z dne 6. junija 1942-XX, št. 111, in z dne 10. junija 1942-XX, št. 115, se razširja nadalje na sledeče pasove:

1. vzdolž ceste Kočevje—Cvišlarji—Onek—Ko-privnik—Nemška Loka: — na obeh straneh cele proge;

2. vzdolž ceste Rajndol—Brezovica—Nemška Loka—Miklarji—Dobliče—Kanižarica: — na obeh straneh cele proge;

3. vzdolž ceste Soteska—Podturn: — na obeh straneh cele proge;

4. vzdolž ceste Novo mesto—St. Jernej—Ko-stanjevica: — na obeh straneh cele proge;

5. vzdolž ceste Groseuplje—Mlačevo—Slivnica—Račna—Zdeneka vas—Videm—Kompolje—Zvirče—Hinje—Smuka: — na obeh straneh cele proge;

6. vzdolž ceste Mlačevo—Krka—Zagradec—Poljane—Žužemberk—Dvor—Soteska: — na obeh straneh cele proge;

7. vzdolž ceste Žužemberk—Dobrič—Kal—Mirna peč: — na obeh straneh cele proge;

8. vzdolž ceste Velika Loka—Catež: — na obeh straneh cele proge;

9. vzdolž ceste Velika Loka—Rače selo—Bre-zovica: — na obeh straneh cele proge;

10. vzdolž ceste postaja Dobrepolje—Ponikve—Rašica—Rob: — na obeh straneh cele proge;

11. obrambni okoliš okrog Novega mesta in Ljubljane z omejitvijo na pas v širini 100 m zunaj žične mreže.

12. Vzdolž železnice Ljubljana—Metlika se mora posek raztezati na obe strani cele proge.

Clen 2. Za posek pasov iz prednjega člena veljajo nespremenjeno določbe, za kršitelje le-teh pa kazni iz naredbe z dne 8. maja 1942-XX, št. 87.

Clen 3. Ta naredba stopi v veljavo na dan ob-jave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

nakazila za sladkor, ki bodo razdeljena upravi-čenecem meseca decembra (v mestu Ljubljani se bodo delila ta nakazila obenem z januarskimi živilskimi nakaznicami).

4. Otroci do 3. leta bodo prejeli dodatni delež sladkorja (400 gr) za november na odrezek »O« (riž) in na odrezek »P« (sladkor) nove dodatne decembrske živilske nakaznice »GMe«.

Poostreitev kazni za poljske tatvine v Nem-čiji. Nedavno je bil v Nemčiji objavljen nov za-kon, s katerim se poostrejuje kazni za poljske tatvine. Če je bila škoda majhna, je zakon do-slej v Nemčiji določal majhno denarno kazen, sedaj pa postavlja zakon poljske tatvine pod predpise kazenskega zakonika in določa tudi, da se v posebno hudih primerih, ko je n. pr. tat izkoristil zatamnitev ali kakor koli v zvezi z vojnimi dejanji, lahko stvar izroči posebnemu sodišču za zaščito države. S tem hoče zakon za-varovati tudi malim ljudem njihov pridelek pred tatvino, torej zlasti ljubitelje kmečkega dela in one, ki delajo za preživljanje sebe in svoje ro-dbine.

Elizabeta je začela postajati nepotrpežljiva in nemirna.

Tedaj pa se je zgodilo to, da ji je angleška kraljica Viktorija ljubeznivo ponudila svojo jahto »Osborne«, ki jo naj iz Antwerpena prepelje v Funchal.

Cesarica je odpotovala iz Dunaja dne 17. novembra. Cesar jo je spremljal do Bamberga. S seboj je vzela dvornega chambelana, dve dvorni dami, zdravnika in mnogo služabništva.

Po morju so potovali deset dni. Morje je bilo izredno razburkano, toda cesarica ni zbolela. Prišla je srečno v Funchal.

Zanjo se je tako začelo novo življenje. Pod modrino neba, morskimi sapicami in neizmernimi obzorji si je opomogla, kakor da bi bila začarana. Zelo hitro so se ji njene sile povrnile. Strah in nemir je izginil iz njene duše.

Stanovala je ob obali v mirni vili, ki je bila preprosta in skrita med cvetjem. Dnevno je hodila na zelo dolge izprehode.

Nad vse pa je bila vesela, da je bila daleč proč od uradnih slovesnosti in cesarskega dolgočasje in da je bila sama zase. Prvič je odkrila neuklonljivo globino svoje prave narave. Ugotovila je resnico besed Leonarda da Vinci, ki je neki ženi izjavil: »Quando sarai sola, sarai tutta tua... — Kadar boš sama, boš popolnoma svoja...«

Vsak dan je več ur presedala v svojem kotičku med šopki mimoz in prebirala knjige. Knjige, ki jih je tedaj prebirala, po-jasnjujejo njen tedanji okus in smer njenih misli.

Znala je mnogo jezikov, zato je lahko prebirala knjige v štirih ali petih jezikih. Tako je tiste čase prebirala Danteja, Shakespea-reja, Rousseauja, Byrona, Shelleyja, Keatsa, Schopenhauera, Ge-orge Sanda, Leopardija, Heineja — vse sami pisatelji, ki so opevali bedo človeške usode, grozno uganko nevidnega sveta, ničnost soci-alnih veličin, lepoto sproščenosti in pravilnem spoštovanju osebnih lastnosti. Zlasti pa so zagovarjali misel, da mora biti človek iskren.

Ob koncu aprila 1861 je bila Elizabeta tako dobrega zdravja, da ni bilo več nobenega razloga za to, da bi še ostala na Madeiri.

Za vrnitev na Dunaj ji je kraljica Viktorija posodila svojo jahto »Viktorija in Albert«.

CESARICA S TRPEČIM SRCEM

Sicer so zdravniki mogoče marsikaj opazili, pa svojega mnenja niso upali povedati; vsaj nekateri med njimi so morali opaziti globlje vzroke Elizabine moralne krize.

V zadnjih letih, mesecih in tednih je vladarica morala opaziti, da so je njen mož zabaval tudi z drugimi ženami, pa ji o tem ni maral ničesar povedati.

Cesar se je namreč visoko zavedal svoje službe, zato je bilo vse to zavito v veliko tajnost in skrivnost.

Ali je cesarica v tem letu svojega trpljenja kaj posebnega opa-zila? Po Dunaju so ženske klepetale o neki poljski grofici, slovan-ski sirenji, ki naj bi bila cesarju zmešala gavo... Vse to so samo domneve, toda te govorice so morale zelo žaliti mlado vladarico. Trpela je ravno v tistem, kar je bilo v njej najbolj občutljivejše in naj-ranljivejše; trpela je namreč v neizmernem ponosu, ki ga ji je vlivala popolnost njene telesne lepote.

Odpotovala bo tedaj na Madeiro, čudovit otok, ki je vedno v cvetju, v sredini oceana, oddaljen tisočvesto kilometrov od Liz-obne in tritisoč kilometrov od Dunaja. Ta silna razdalja jo je naj-bolj privlačila. Njene dolžnosti matere in avstrijske cesarice je niso zadrževale niti za trenutek. Kajti potreba po begu ni bila več od-visna od njene zavestne in svobodne volje.

Ali bo odpotovala iz Benetk ali pa iz Triesteja?... In na ka-teri ladji?...

Predpisi cesarskega protokola ne dovoljujejo, da bi potovala na navadnem trgovskem parniku. Visoka soproga njegovega apostol-skega veličanstva cesarja in kralja mora potovati samo na vojni ladji pod habsburškim grbom.

Cesarska admiraliteta je bila v veliki zadregi, ker ni imela nobene primerne ladje. Podrobne priprave za potovanje pa bodo trajale več tednov.

Cesarica
Elizabeta
v slavnostni
obleki v
letu 1867
(v 29. letu
starosti).

Predilnica malih rejcev v Ljubljani

Zadružna misel bo v marsičem lahko koristila rejcem malih živali

Ze več let je društvo »Mali gospodar« v Ljubljani z izrednim uspehom širilo misel reje malih živali in tako oralo ledino v eiser na videz neznatni gospodarski panogi, ki pa je za našega malega človeka izrednega pomena. Med malimi živalmi so še posebno obnesli pri rejcih kunce. Zlasti danes je reja kuncev prav v Ljubljani tako razvita, kakor še ni bila. Samo člani društva »Mali gospodar« — vpisanih jih je namreč nad 3000 — so redili letošnje poletje v svojih kunčnicah okrog 25.000 kuncev. Manjše število naprednih rejcev pa ni redilo kuncev samo zavoljo mesa ali kože, ampak je ostalo zvesto že pred leti započeti akciji za rejo angorskih kuncev, ki dajejo tudi izvrstno volno.

Reja angorskih kuncev se je v Ljubljani že pred leti lepo obnesla. Nekako šest let je tega, ko so se začeli v Ljubljani prvi poskusi z volno angorskih kuncev. Danes, ko so začete težave v izkoriščanju in predelavi angorske volne premagane in ko društvo »Mali gospodar« in zadruga »Zegoze« lahko s ponosom gledata na dosežene uspehe, je prav, če povemo zgodbo iz prvih začetkov. Ko je društvo začelo uvajati angorske kunce, ki jih strižejo štirikrat na leto, potem ko jim je volna zrastle v dolžino 8 cm, je bila največja težava v tem, kako volno vnovčiti ali dobro porabiti. Izvoz volne v tuje predelovalnice se ni obnesel. Zato je tedaj sedanjí predsednik društva g. Kampuš popolnoma pravilno poskusil drugo rešitev: predelovanje angorske volne doma. Kdo bi se tega lotil v Ljubljani? Jasno, da nihče. In ni ostalo drugega, kakor da si je gosp. Kampuš poiskal neke med stare dediščine zaprašen kolovrat, ga lepo očistil in uredil in se lotil posla kar sam. Trdna železna volja in zavest, da je na pravi poti, sta mu pomagala do uspeha, čeprav je njegova gopa s smehom opazovala prve poskuse. In je res napredel prve niti iz kunčje volne. Šlo je! Ljubezna gopa mu je hitela pomagat in tako je bil pred šestimi leti v Ljubljani v pravi, res domači obrti izdelan prvi jopič iz kunčje volne.

Led je bil prebit. Zgledi vlečejo! Rešeno pa je bilo tudi vprašanje, kako uporabiti pridelano volno kuncev. »Zegoze« se je seveda zavedala, da mora sama malim rejcem omogočiti prodajo in predelavo kunčje volne. To seveda ne bi šlo v sami domači obrti, ki zahteva poleg dolgega dela še vedno vse polno ljubezni in osebnega zanimanja. Zato so je prav na pobudo predsednika začela v okviru zadruge ustanovljati in ustvarjati mala predilnica, ki naj bi kunčjo volno predela za vse predelavalce in jo jim tudi vnovčevala. Dolgo vrsto let so trajali poskusi, predilnica pa je od ustanovitve naprej začela pridobivati najpotrebnejše stroje. V zadružnem okviru je sicer včasih primanjkovalo denarja za potrebne investicije, toda živlost in vztrajnost odborikov je premagala tudi te začetne težave. In prav danes, ko je tolikoga pomena, če si moramo iz lastnih pridelkov izdelati karkoli za lastno uporabo — prav danes deluje predilnica »Zegoze« v korist svojih članov in v korist splošnosti.

Kdo ne pozna pisarne društva »Mali gospodar« v Šiškem dvorcu na Gallusovem nabrežju. Kdor je ne pozna, naj v popoldanskih urah zavije od Sentjakobskega mosta po Gallusovem nabrežju: tam, kjer se ves čas stekajo ljudje, kakor da bi dobivali sama darila, tam je pisarna, ki ves dan streže članom svojega društva. Sedaj jim pomaga s krmili, sedaj jim odkupuje volno, drugič zopet prevzema kunčje kože v strojenje. Enkrat na teden prinašajo rejci angorskih kuncev kunčjo volno v pisarno, kjer jo stehajo in prevzamejo. Po zakonu določeni delež, ki pripada producentom volne, dobijo takoj v zameno že v sprovednih in barvanih vlnenih nitih, drugo volno pa zadruga odkupi. V pisarni nabrana volna sproti odteka v predilnico v Šiški, kjer je tudi barvarna.

Tu je danes urejena, lahko bi rekli, prav mala tovarna, opremljena z vsem potrebnim, da predeluje kunčjo volno v prejo. Stroji, vsega skupaj je pet večjih, so razmeroma majhni, prav za nekakšno zadružno predilnico, ki naj le služi potrebam članov. Zadoščajo pa za celotni obrat, ki ga nadzoruje mlad sposoben predilniški mojster, ki nima do te stroke samo veselja, ampak tudi ljubezen in jekleno voljo, dokazati, da tudi sami kaj premoremo. Pod njegovim nadzorstvom se volna barva, nato pa prehaja barvana ali bela po vrsti v stroje. Prvi stroj je volk, ki raztrga košne volne v enakomeren volneni puh. Drugi stroj je mikalnik, ki puh zrahlja in zloži v rahlo blazinico, iz katere potem tretji stroj že prede prejo. Predilnik ima sicer samo deset vreten, medtem ko imajo predilniki v velikih industrijah včasih po 100 ali 200 vreten. Vendar dela ta stroj prav izvrstno. Napredne niti so enakomerno debele in lepe. Preja pride s predilnika še na četrti stroj — sukalnik, ki posuka tri niti v

Prišli so dnevi, ko se v družinah veselijo Miklavža

Ljubljana, konec novembra.

Od vseh svetnikov, ki jih poznajo naši otroci, imajo prav posebno v časteh sv. Miklavža. Dobro vedo, da ima škofovsko kapo in palico, pa dolgo belo brado in da nosi velik cekar ali pehar z dobrimi. Praznovanje sv. Miklavža je med Slovenci tako ukoreninjeno, da menda ni med nami družine, kjer se ne bi otroci v novemberskih večerih pogovarjali o dobrem svetniku, ki je doma nekeje za žarečimi oblaki in peče sladke biškote. Te dni mu že pišejo pisma, ki jih ponoči vzame droben angelček in odnese častitljivemu gospodu v nebesih.

Petrček prav za prav še ne zna šteti. Zna pa risati sv. Miklavža in če gleda mamico, kako riše parkeljna, je zelo natančen, ko ji narekuje: »Se-daj še jezik, roge, koš, verigo in vile ali bič.« Potem si ogleduje sliko, dokler se ne opogumi in začne tolči po njej. Tudi tedne že šteje in se sedaj res ne zmoti več. Še ena nedelja bo vmes, potem pa bo prišel.

Otrok, ki hodi že v šolo, ima te dni v družinah z drobižem prave tajniške opravke. Za vse drobiž je treba napisati pisma. Kaj vse pišejo otroci v teh pismih? Svojega prijatelja prosijo, da bi jim prinesel orehove, slaščice, pa kakšno knjižico s podobami. Tam, kjer misli mamica, da sv. Miklavž še ni obubožal, prosijo še za sani ali pa celo za drsalce. Je pa težko verjetno, da bi bili uslišani, zakaj vse to je drago in dobri Miklavž mora skrbeti za vse otroke v deželi. Zato vzame mamica, ki pozna razmere, svinčnik v roke in kroti otroške želje in črte.

V resnici ne gre toliko za darila, kakor za mistiko večera, ko bo v veži pozvonilo in ko bodo prišli v hišo gostje, ki obiskujejo zemljo le enkrat v letu.

»Kaj neki bo rekel sv. Miklavž, ko bo bral moje pismo?« premišljuje Petrček. Kaj bo rekel? Vprašal bo angelece, če pozna kdo onega fantka, ki mu je ime Peter. Še bo že našel kateri, ki bo vzdignil roko in se oglašil, saj ima vsak otrok svojega angela varuha.

»Jaz sem gledal zvečer skozi okno in sem videl Petrčka, kako se je kujal pri jedi. Tako okusen krompir z zeljem je imel na krožniku, ni se ga pa hotel dotakniti.« Tako bo rekel tvoj angelček. Miklavž bo zmajal z glavo. »O, pa še to sem videl, ko sem ga gledal v spalnici: lepo je molil za očka in mamico in ponoči je bil priden...«

Drugi bo vedel povedati, da je videl Metko, kako ji je mama pomagala pisati šolsko nalogo.

eno, a čemer je volnena preja izdelana. Peti stroj — motovilo — navija volneno prejo le še v predelovalnici, ki jih na majhnem ročnem stročku kasneje prevlečejo v klobučje in opremijo z etiketo »Biserka«. Ta napredna volna roma nato nazaj v pisarno »Malega gospodarja«, kjer gre deloma kot zamena, deloma pa se prodaja proti predpisanim točkam članom društva.

Mala predilnica pa ima še eno zanimivost. Trije stroji so bili kupljeni, dva pa ne. Če hočete — prinesel ju je Miklavž. Neumorni predsednik društva, ki je videl, da delo ne bo teklo vse doslej, dokler ne bo predilnica primerno opremljena, je hotel pridobiti predilnici tudi manjkajoča dva stroja. Če bi ju nabavil v inozemstvu, bi bila prestopno draga. Kot pravi vseznalec je našel boljše rešitev. Pomagal si sam — in Bog ti bo pomagal, je njegovo načelo. Zato je napravil na krati, letal od mizarja do ključavničarja, livarja in kleparja in dal izdelati oba stroja pri ljubljanskih obrtnikih. Tako so napravili v Ljubljani sukalnik in motovilo. Medtem, ko so drugi stroji le železni, imata ta dva leseno ogrodje. In prav zato sta tudi mnogo lepša in lažjša. Pa recite, da nismo tihi!

Metka zardeva in prosi mamico, naj ji vrne pismo. Potem pristavi, da bo v bodoče vse naloge pisala sama in prosi odpuščenja.

To pa že moramo reči, da prihaja Miklavž o pravem času. Otroci, ki jih mraz in zgodnji mrak podita v sobo, postajajo sitni, si nagajajo in delajo staršem preglavice, ti pa imajo orožje v rokah. »Se nič ne bojiš parkeljna? Morda prav sedaj gleda skozi šprango okna in te vidi, kakšen si. Samo šibo ti bo prinesel in nič drugega!« Pri otrocih do šestega, sedmega leta igra ta praznik važno vlogo. Ti se ga posebno veselijo, oni manjši pa tudi bojijo.

Petrček je bil že kar prepričan, da se je sam parkelj naselil v črno luknjo pod stopniščem. Ne, v tem si ni upal več misli. Tako je moral vzeti očka svečo v roke in pokazati Petrčku, da je tam le navadna shramba za staro ropotijo. Z radovednimi očmi in strahom mu je sledil in potem se je oddahnil. O, pa še nekaj je zagledal tam: svoje bloške plohe, na katerih se bo učil »sklajljanice«.

Tudi za odrasle pomeni Miklavžev večer dogodek, ki jim nalaga tople skrbí in obuja nežne spomine na otroška leta. Menda ni staršev, ki ne bi vpletali v svoja vzgojna prizadevanja teh dni obiskovalcev iz nebes in pekla in ki ne bi premišljevali o obdarovanju. Otroci si želijo kajpada sladkarij. Kaj malega bodo že dobili, glede bonbonov pa pravi očka, da jih sv. Miklavž ne deli rad. Saj tudi on ve, da bonboni kvarijo zobe in želodec. »O, saj jih tudi mamica večkrat prinese!« Že, že, tako samo take, ki so zdravi. Ali Miklavž nima zdravih bonbonov? Jih ima, toda ne preveliko. Veakemu mora kaj dati.

Miklavž seveda nima svoje tovarne, pač pa mora darila kupovati. Letos se bo najrajši zgasil v knjigarnah, kjer je videl lepe otroške knjige. Slaščice bo pekel pa kar doma, tam zgoraj za rdečastimi oblaki. Vzel bo enotno moko, pa saj je vse tako dobro in sladko, kar pride iz njegovih rok in kar postavi ponoči na krožnik. Za otroke, ki so bili posebno pridni, ki niso nikoli nagajali in so se vse leto lepo igrali, bo pogledal tudi v športne trgovine. Morda bo kupil drsalke ali sani ali kaj podobnega. Vse to pa samo za tiste, ki so pomagali pri delu.

Ljubče roke že pletejo nogavičke in jopice, zakaj Miklavž misli tudi na zimo. Ali bo tudi kaj igral? Ne toliko kot v dobrih časih, bo pa kar sam napravil pridnim punčkam lutke, fantičkom pa bo prinesel papirja in svinčnikov. »Koliko dni še, mamica?« Še sedem dni, samo priden moraš biti. Vse to je zvedel, dragi otroci, vaš poročevalec, ko je šel pozno zvečer domov in pristopil k angelčku, ki je kupal v vaše domovje.

»Slov. koledar« samo 20 lir!

Iz gospodarstva

Posliljave vzhodnega žita za Italijo. Iz Berlina poročajo: Zastopniki italijanskega ministrstva za kmetijstvo in gozdo v Nacionalne zveze kmetijskih konzorcijs so se sporazumeli z zastopniki Nemškega državnega urada za žito glede rednih pošiljav vlakov z žitom iz zasedenih vzhodnih pokrajin.

Zadružništvo v Srbiji. Trenutno obstoja v Srbiji 14 zadružnih zvez, ki štejejo 4.160 članic, te pa zopet 410.459 zadružnikov. Najmočnejša je še vedno Glavna zveza srbskih kmetijskih zadrug, ki ima 2.500 članic in 195.000 članov, nato sledi zadružništvo državnih uslužbencev s 137 zadrugami in 61.856 člani.

Pomen južnih ozemelj, katere je zasedla Japonska. Japonska je doslej v teku sedanje vojne zasedla na svojem jugu okoli 4,5 milij. kv. km ozemlja z okoli 130 milijoni prebivalcev. Kakšen pomen imajo ta ozemlja, se vidi iz naslednjih števil: Leta 1935 so ta ozemlja dajala 52% vse svetovne proizvodnje cinka, 54% vsecinke rude, 11% volfram, 3% petroleja, 1,4% železne rude, 19% kavčuka, 22% riža, 20% čaja, 6%

Verouk VI.

Spisal Jože Pogačnik. Sodelovali Vilko Fajdiga, Rudolf Hanželič, Jernej Pavlin in Pavel Slapar. Ljubljana 1942-XX. — Založilo Katehetsko društvo v Ljubljani. Cena Lir 20.

Več kot 30 let je Pečjakov »Katoliški verouk« uvajal naše srednješolce v višje versko znanje in življenje. Bil je to prvi slovenski učbenik za verouk na višji gimnaziji; zaradi vrline, ki jih ima, bi še vedno lahko služil svojim namenom, če bi spremembe v učnem načrtu ne zahtevale novega učbenika.

Do sedaj se je v 5. razredu poučevala apologetika, v 6. razredu dogmatika. Novi učni načrt je učno snov med 5. in 6. razred porazdelil tako, da učenik za 6. razred obravnava nauk o stvarjenju, odrešenju. Odrešenikovi osebi, Odrešenikovem delu, posvečenju in dovršenju.

Vsako poglavje podaja v začetku resnico, kakor jo uči Cerkev. S tem dobiva vse nadaljnje izvajanje trdno podlago, v dijaku pa se vzbujajo in ohranja zavest, da mora katoličin svojo vero zajemati v nezmotljivem učitelstvu Cerkve. S tega varnega vidika učbenik mirno lahko motri potrebe mladega človeka, kateremu je namenjen. V razvojni dobi, za katero je novi učbenik spisan, je kritični realist v polnem razmahu; v njem se vrši prehod iz otroške v moško vero, ki naj bo umsko utemeljena svobodna podreditev resnici in vrednoti. Zato podaja učenik vere, iz katerih zajema Cerkev: sv. pismo in izročilo; po potrebi so dodani tudi umski razlogi.

Težave dela nekaterim mladoletnikom navidezno nasprotje med vero in znanostjo, med

Dialektični materializem

Učeni komunisti zavračajo očitke navadnega surovega materializma, kakor so ga učili in širili Nemci Vogt, Büchner in dr., ki se jim »misli cede iz možgan kakor se iz ledvice«. Tudi Feuerbachovega materializma ni Marx sprejel brez spremembe. Komunistični materializem je »dialektični« materializem. Učeni komunisti razlagajo vse skrivnosti »dialektike« in te klicajo omejenega nevednega, če govorijo o komunizmu, pa ti je tuja dialektika s žudežno trojico: afirmacija, negacija, negacija negacije ali nova afirmacija na višji stopnji.

Kaj je torej to? To učeno dialektiko je povzel Marx po Heglu. Njegov idealizem je zavrgel in sprejel Feuerbachov materializem. A v ta materializem je vdelal Heglovo dialektiko. Po Heglu se ves razvoj godi v nekakem trostopu: najprej nekaj je, (afirmacija), a ta je prehaja v ne (negacija), ta ne se pa zopet zanika (negacija negacije) in nastane nov je, nova afirmacija in sicer na višji stopnji. Slecimo temu govorjenju navidezno učenost, pa dobimo preprosto resnico. Vzemimo n. pr. krompir (afirmacija). Vsadimo ga v zemljo, kjer se razkroji (negacija). Če so razmere ugodne, ne zgine, ampak začne kaliti (negacija negacije) in pozneje nov krompir in sicer navadno ne enega, ampak več (afirmacija na višji stopnji). Torej: ta krompir je, potem začne prehajati in ni več, kar je bil, a tudi ne zanika nov krompir, ki nastane in je. Vsak razvoj na svetu se da spraviti v tako »dialektiko«. Te učenosti ni bilo treba iskati šele pri Heglu. Res se pa prvi materialisti niso menili za razvoj, zato je bil njih materializem nekako mrtve, negibne, »statičen«, kakor marksisti učeno pravijo. Marxov materializem je pa »dialektičen«, živ, gibljiv, »dinamičen«.

Marxova posebnost je bila, da je preučeval razvoj zlasti v gospodarstvu, potem pa, da je iz gospodarskega razvoja razlagal tudi ves duhovni svet. Ker tako poučarja razvoj, je njegov materializem dialektičen. Ker pa navsezadnje vse, tudi duhovne reči, razlaga iz materije in materialnega dogajanja, je njegov materializem vendar le materializem. Vse duhovno, Bog, duša, pravo, morala je po njem končno iz materialnih pogojev, torej nekaj materialnega in če se imenuje duhovno, je ta duhovnost le izmišljena, fikcija, laž. Boga po Marxu v resnici ni, duše ni, pravo in morala sta tudi le izmišljenini, ki naj zakrivata sebičnost izkoriševalcev.

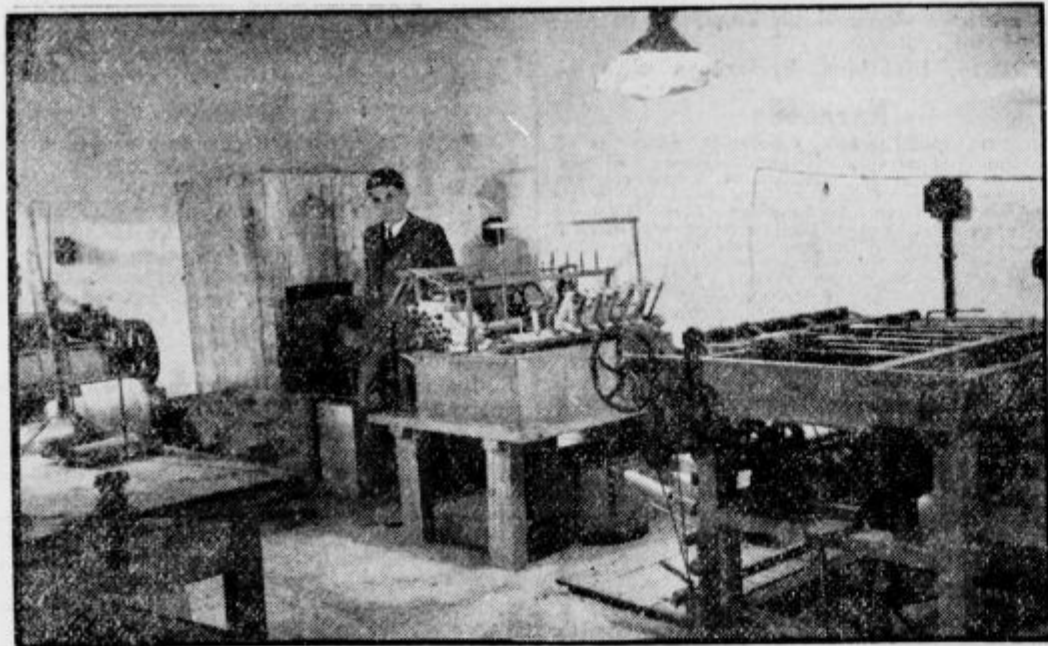
Zgled: Prvotno »pravi Marx« je bila lastnina skupna (prva afirmacija — prvotni komunizem). Seasoma so si ljudje začeli lastiti zemljo zase, zasebno (negacija prve afirmacije — zasebna lastnina). Zasebna lastnina se je pa po pohlepu nekaterih razbohotila; z napredkom produkcije in trgovine se je razvil kapitalizem, ki kupi na eni strani bogastvo, na drugi strani pa meče množice v ubostvo. To kopičenje bogastva postane nevzdržno. Odpor »razredjenih« proletarcev bo povzročil socialno revolucijo (negacija sedanjega stanja, ki je bilo negacija prvotnega komunizma) in ta negacija negacije bo obenem afirmacija novega komunizma na višji stopnji, ker bo ta izrazil vse moderne tehnične in gospodarske prireditve. S temi gospodarskimi spremembami pa nastaja po Marxu duhovni svet. Lastnik zasebne lastnine nemaničem dopoveduje in nazadnje s svojo oblastjo dopove, da je moralna zapoved: ne kradi! Gospodar hlapcem dopoveduje in dopove, da je Bog, ki zahteva od podložnih pokorščino. Kapitalistična država koristi kapitalistov »suzakonje« in jim da značaj »pravice«. Tako korist in sebičnost tistih, ki imajo moč, ustvarja bogove, moralo in pravico. Vse, kar je duhovno, je torej v resnici samo nekaj odraz, odlesk, odsev gospodarskih razmer. Če se gospodarske razmere spremenijo, se z njimi spremenijo tudi pravni, нравni in verski nazori. Komunizem, ki bo odpravil zasebno last in kapitalizem, bo odpravil prav s tem tudi Boga, »buržujsko« pravo in moralo.

Ne da se tajiti, da je Marxova filozofija z mešanjem resnice in zmote zmožna zmešati temu ali onemu proletarcu pamet. Jasno pa je tudi, da je tudi dialektični materializem materializem, ateizem, brezboštvo brez prave vere, brez prave morale, brez prave pravice, brez vsega, kar je zares duhovno in zares človeško. Zato je Pij XI. svojo okrožnico o komunizmu po pravici naslovil: o brezbožnem komunizmu.

Zavračali te filozofije ne homo. Kar se tiče dialektike, vsak n. pr. vidi, da iz kapitalizma ne vodi dialektika nujno v komunizem. Saj lahko vodi v prepad, lahko pa vodi tudi v nov gospodarski in socialni red korporacij. To je pač odvisno od ljudi in njih pameti. Da pa nobena dialektika ne more iz materialnih pogojev ustvariti kaj nematerialnega, o tem so dandanes tudi brezvrtni filozofi domala edini. Brezverska dialektika more ustvariti na ta način laž, pa ne resnice. Zato je Marxu vse laž.

Dialektični materializem je potemtakem res le grd materializem. Če je bil stari materializem, ki je tajil Boga in vse, kar je duhovnega, surov, je dialektičen materializem, ki se iz vsega, kar je duhovno, prav za prav norčuje, še dosti bolj surov, Zato ni čuda, da tudi ljudi posurovi.

d. sladkorja, 5,8% kave in 5% tobaka. Pri svetovnem izvozu pa je znašal delež teh držav in dežel: popra 75%, trde tekstilne snovi 55% in palmovo olje 41%. Največje važnosti je nafta, katere proizvodnja znaša 11 milijonov ton in so z njo vse japonske potrebe krite.

Pogled v predilnico »Zegoze« v Šiški. — Prav na levi je mikalnik, v kotu zadaj za mojstrom volk, pred mojstrom pa v Ljubljani izdelano motovilo, prav na desni je tudi domači izdelek: sukalnik.

KULTURNI OBZORNİK

Drugi simfonični koncert

Drugi koncert simfonične glasbe je bil deležen še večjega zanimanja kot prvi. Občinstvo je pokupilo že več dni prej vse vstopnice; koncertu je dala še večji poudarek udeležba odličnih gostov: počastili so ga g. Visoki komisar Eksc. Grazioli z gospe in armadni poveljniki Eksc. general Robotti. Brez dvoma je bila najbolj privlačna in najpomembnejša točka sporeda Beethovnova III. simfonija v Es-duru. V tej je Beethoven v simfoničnem ustvarjanju privrkal zapustil pota in zgleda svojih prednikov in razkril človeštvu svojo pravo notranjost; privrkal je v tej simfoniji govoril svoj lasten jezik, pokazal je svojo vzvišenost in energijo, svoje stvariteljsko oblikovanje, svoj subjektiven izraz, svojo veliko fantazijo; pred nami stoji mojster, ki je napravil črto čez preteklost, svoj pogled upira v bodočnost. Skladba je pravi preizkusni kamen za orkester in tudi najboljši se je s spoštovanjem lotijo. Priznati moramo, da je simfonični orkester, ki je koncert izvajal, svojo preizkušnjo dobro prestal. Tudi kdor je slišal to simfonijo od različnih orkestror in v različnih interpretacijah, je moral biti z izvedbo v splošnem zadovoljen. Orkestru se je poznalo, da je vzel svojo nalogo resno. Tehnično pa tudi izrazno je dobro zadel značilnosti posameznih stavkov: tako prvega z njegovo resno patetično glavno temo in s kontrastnimi stranskimi temami, z mnogimi presenetljivimi okreti in s trdovratno ponavljanimi disonantnimi akordi; drugega s pastozno zveneto glavno temo; scherzo v nje-

govni prešerni razposajenosti in končno zaključni stavku, za katerega je značilno kontrapunktično snovanje. Seveda so bila vmes tudi mesta, do katerih orkester še ni dobil pravega odnosa. Vendar nam je očitno izboljšanje, ki ga je bilo opaziti v orkestru od zadnjega koncerta poročstvo, da ememo pričakovati od njega še prvovrstnih izvedb.

Na drugem mestu so izvajali Cherubinijevo predigro k baletni operi Anakreon. Skladba je prozorna, v gradnji jasna, v harmoniji in modulatorji močna in izvirna; v instrumentaciji je mojstrska: Cherubini zna z najpreprostejšimi sredstvi dosežati presenetljive učinke. Tudi to skladbo je orkester dobro podal. Kot zadnja je bila na vrsti Smetanova simfonična pesnitev Iz čeških logov in gajev. Ze naslov pove, kakšni vidiki jo vodili skladatelja pri njegovem delu. Mislim, da je znal malokateri skladatelj tako verno zadeti češki kolorit kot ravno Smetana. Orkester je izvajal to skladbo s posebno ljubeznijo.

Tudi ta koncert je dirigiral Drago M. Sijanec in sicer na pamet. Čeprav ima tako dirigiranje svoje dobre in tudi slabe strani, vendar moramo reči, da je vodil Sijanec orkester z veliko gotovostjo. Oblikovno in tematično je skladbo dobro izdelal. Zelo dobra je bila dinamika. Odlika Sijančeva je, da se varuje v orkestru bučnosti in hrani njegovo moč za naravne viške. Posamezne orkestralne skupine sicer po kvaliteti še niso enakovredne, vendar je opaziti od zadnjega koncerta lep napredek. Če bo volja do resnega dela še naprej prevečala dirigenta in orkester, bodo ti koncerti opravičili nade, ki jih vanje stavimo.

M. T.

Naročite »Slovenčovo knjižnico«!

Drobne novice

Koledar

Sobota, 28. novembra: Gregor III., papež; Sostan, škof; Hortulan, mučenec; Ruf, mučenec; Bazilij, mučenec.

Nedelja, 29. novembra: Izseljenska nedelja; Saturnin, škof in mučenec; Iluminata, devica; Parnon, mučenec.

— Pokrajinska kmetijska gospodinjstva žola na Mali Loki pri Veliki Loki prične novo šolsko leto 7. januarja 1943. Šola traja neprenehoma brez počitnic 11 mesecev. Gojenke stanujejo v zavodu, kjer imajo pouk in vso oskrbo. Sprejemajo se pridna kmetijska dekleta v starosti od 16 do 25 let, ki bodo po končanem šolanju ostala doma in se posvetila delu v kmetijskem gospodarstvu. Oskrbnina znaša od 250—500 lir in se ravna po premoženjskih razmerah staršev prosilke. Lastnoročno spisani in s 4 lirami kolikovanji prošnji je priložiti: 1. rojstni in krstni list; 2. zadnje šolsko spričevalo; 3. izjavo staršev ali varuha (kolek 2 liri), s katero se obvežejo plačati vse stroške šolanja; 4. zdravniško spričevalo; 5. potrdilo občine ali župnega urada, da je prosilka res hji kmetijskih staršev in da je neoporečnega vedenja; 6. premoženjski izkaz, v katerem je navedena velikost posestva in višina zemljiškega davka (potrjen po davčni upravi ali občini, priloži vse tiste prošilke, ki upajo na pokrajinsko ali kako drugo podporo iz javnih sredstev. Prošnje za sprejem je oddati takoj, najkasneje pa do 15. decembra t. l., pristojni občini in jo prositi, da jo dostavi občini Velika Loka. Bliznje prošilke pa jih lahko oddajo osebno pri upravi zavoda na Mali Loki. Uprava šole bo prošilke obvestila o sprejemu po isti poti.

A. BOŽIČ LJUBLJANA Frančiškanska ulica 3

Opozorite SV. MIKLAVŽA, da si za svoje obdarovance izbere darila, kakor so: precizne ure • moderni nakit • krasno keramiko • servise s pravim srebrom itd.

Taka darila so dragocena in trajne vrednosti

— Megla, slana in mraz. Ze deset dni imamo lepo vreme, ko smo bili brez padavin, nekateri dnevi celo brez nadležne jutranje megle, podnevi pa oblagodarjeni s soncem in jasno. Od nedelje naprej se je jutraj, razen v četrtek, pojavljala tudi slana. Ta je bila zelo močna prav v petek jutraj, ko je zelo pobelila travnike, polja, tudi strehe po mestu in naseljih. V petek jutraj je dopoldne dolgo valovila gosta megla. Pritisnil je nekoliko hujši mraz v petek jutraj, kakor je bil druge dneve. V mestu je bila v petek najnižja jutranja temperatura —7,4, ta teden je vedno jutraj mrzlo in temperatura pod ničlo. V četrtek podnevi je bilo lepo in sončno ter se je dneva temperatura od jutranje —5 dvignila nad ničlo na +5, torej skok za deset stopinj. — Splošno je sedaj suho, zmerno mrzlo in sončno vreme, ki je boljše za človekovo zdravje. V četrtek je dosegel barometer primeren rekord, namreč 775,5 mm, nato pa je v petek jutraj padel na 768,2 mm. Vse pričakuje, da bo trajalo lepo vreme še nekaj dni in da bomo doživeli še »starih bab poletje«, ki nastopa navadno proti koncu novembra in v začetku decembra. Lani 29. novembra je dosegel barometer še višji rekord, kakor je bil zaznamovan v četrtek. Bilo je takrat 778,7 mm. Navadno doseže barometer takole novembra v letu svoje najvišje stanje.

— Stenografski tečaj, novi, začetni in nadaljevalni prično 3. decembra. Pouk v vseh stopnjah: korespondenčni, debatno in parlamentarno pismo. Sodobna lahka učna metoda, popolna izvežbanost. Oddelki za slovensko, italijansko in nemško stenografijo (izbira po želji). Posebne vaje po diktatu. Vpiše se lahko vsakdo, za dijake(inje) posebni oddelek. Pouk bo dopoldne, popoldne ali zvečer dogovorno. Prospekte daje: Trgovsko učilišče »Christofor učni zavod«, Domobranska 15. Informacije na razpolago dnevno v pisarni ravnateljstva.

— »Pavliha« nazorno uvaja v umetnost lutkovnega gledališča in ima za dodatek tri igrice te vrste. Dobi se v vsaki knjižarni.

— Kupčije z zemljišč in hišami. Zemljiško-knjižni urad je v oktobru zaznamoval 15 prenosov lastninske pravice na kupce v smislu različnih kupnih pogodb in drugih prenosnih listin. Prodanih je bilo več velikih parcel in hiš v me-

stu. Celotna kupna vrednost znaša 2.376.700 lir. Med drugimi je Katinka Ribnikarjeva, hšna posestnica, prodala Podpornemu skladu za zdravniške vdove (vdovce) in sirote v Ljubljani in dr. Ernestu Dereaniju, zdravniku v Ljubljani, od svoje polovice zemljišča vl. št. 846 k. o. Petrske predmestje I. del (hiša št. 10 v Dalmatinovi ulici), vsakemu do osmine, torej skupno četrtino, za 300.000 lir. Kupna pogodba je bila podpisana dne 7. novembra 1942.

— Novaren pes. V Želimirju v ljubljanski okolici je pes močno ugriznil posestnikovo ženo, 36letno Angelo Trontljevo v levo nogo.

Ljubljana

1 Pisatelj Aleševca grob. Ob priliki poročila o najdenem Groharjevim portretu pisatelja Jakoba Aleševca smo brali tudi: »Njegov grob na pokopališču Sv. Krištofa je bil pred kakimi dvajsetimi leti še ohranjen, danes pa je že povsem pozabljen in prekopan.« Te besede pa je treba popraviti. V Bajukovem »Vodniku po ljubljanskih pokopališčih«, ki je izšel l. 1930, beremo na 9. strani: »Njegov grob je rešil pozablenosti sedanjih oskrbnikov, ki mu je poskrbel priprosto nagrobni okvir, slovenski realci so mu pa svoj čas kupili priprosto ploščo in mu več let o vseh svetih s cvetjem krasili grob.« Ko pa je bilo pokopališče pri Sv. Krištofu opuščeno, je bilo truplo pokojnikovo prenešeno na novi del pokopališča pri Sv. Križu. Tu je sedaj njegov grob na devetem mestu v 5. vrsti v II. oddelku. Pokojnik ima lep nagrobnik z napisom: Jakob Aleševca, slovenski pisatelj, rojen 24. VII. 1842, umrl 17. X. 1901. Grob je zelo lepo negovan. Po vsem grobu raste na vrhu zimo zelen, v ozadju pri plošči so nasajene rdečkasto cvetoče cvetlice. Se sedaj ob koncu novembra dve cvetki cveteta. Izrekamo polno priznanje in zahvalo vsem, ki tako lepo skrbijo za grob zaslužnega časnika in pisatelja.

1 Frančiškanska prosveta bo ponovila v nedeljo, 29. nov. ob 5 popoldne, znano Ogrinčevko »V Ljubljano je danes«. Igra je doživela pri prvi uprizoritvi ob razprodani dvorani izreden uspeh. Priporočamo, da si vstopnice zaradi velikega zanimanja prekrbijo v predprodaji v trgovini Sfiligoj in na dan predstave pri blagajni frančiškanske dvorane.

1 Ne pozabite obiskati razstave v Jakopičevem paviljonu. V nedeljo je zadnja nedelja pred zaključkom razstave. Tudi to nedeljo bo ob 11 vodstvo po razstavi. Vodil bo g. prof. D. Sijaneec, znani umetnostni zgodovinar. Razstava pa je odprta dnevno od 10 do 17.

1 V počastitev spomina pokojne gospe Terezije Hicke je darovalo uradništvo Visokega komisariata Vincencijevi konferenci pri frančiškanih Lir 200.—. Bog plačaj!

1 Vsakomur je potrebno znanje tujih jezikov. Zato se vpišite čim prej v jezikovne tečaje, kjer poučujemo vse moderne jezike, predvsem italijanščino, nemščino in francoščino. Po dobri metodi vodimo začetne, nadaljevalne in konverzacijske tečaje. Honorar zmeren. Dijaki popust. Vpisovanje dnevno od 8 do 12 in od 14 do 16. Korepetitorij, Mestni trg 17-1.

1 V počastitev spomina g. Jančigaja Valentina, žel. uradnika v pok., darujejo stanovalci Hranilniških hiš namesto venca 300 lir in družina H. Tuma 100 lir za Vincencijev konferenco Sv. Cirila in Metoda, Bežigrad. Bog plačaj!

1 Tretji simfonični koncert letošnje sezone bo v petek, dne 4. decembra t. l. ob 18 v veliki unioński dvorani. Spored bo izvajal simfonični orkester pod vodstvom Draga Maria Sijaneca. Na tem koncertu bo nastopil kot solist naš najodličnejši pianist Anton Trost, redni profesor ljubljanske Glasbene akademije. — Natančni spored bomo objavili jutri. Koncertno občinstvo opozarjamo, da bodo vstopnice od ponedeljka dalje v preprodaji v knjižarni Glasbene Matice. Hkrati obveščamo tudi, da knjižarna ne more nikomur rezervirati vstopnic, zato prosimo vse, ki se zanimajo za simfonične koncerte, da pridejo čimprej po vstopnice v Matično knjižarno.

Najlepše darilo za Miklavža so

ki jih je nabral J. Tomažič. Naročite Slovenčev knjižnico dokler je še čas!

1 V-likodušno darilo. Akademski slikar g. Riko Debenjak je poklonil Zavodu za novotvorbe v Ljubljani prekrasno sliko pokojnega ravnatelja zavoda g. docenta dr. Josipa Cholewe. Sliko je poklonil iz hvalečnosti in v trajen spomin na moža-zdravnika, kateri se je ves žrtvoval samo za trpeče in uboge. — Uprava Zavoda za novotvorbe v Ljubljani se gospodu Riku Debenjaku za poklonjeno sliko, katere predstavlja obenem tudi visoko umetniško delo, najiskreneje zahvaljuje.

1 Tečaj knjigovodstva, novi, začetni in nadaljevalni, prično 3. decembra. Preizkušena učna metoda s praktičnimi vajami: eno- in dvočastno, ameriško, družbeno, bančno in industrijsko knjigovodstvo, posebej kartotečni, kopirni sistemi. Vaje v praktičnih pisarniških poslih. Vpiše se lahko vsakdo, za dijake(inje) posebni oddelek. Pouk bo dopoldne, popoldne ali zvečer — po želji obiskovalec. Posebni tečaj za stenografijo, strojepisje, italijanščino, nemščino itd. Vpisovanje dnevno. Informacije in prospekte daje: Trgovsko učilišče Christofor učni zavod, Domobranska 15.

1 Učite se strojepisja! Novi eno-, dvo- in trimesečni tečaj prično 3. in 4. decembra. Najuspešnejša desetpstrna učna metoda. Vaje iz korespondence, spisovanja pisem vlog, prošenj itd. Specialna strojepisna šola: največja moderna strojepisnica, stroji raznovrstnih sistemov. Vpiše se lahko vsakdo, za dijake(inje) posebni oddelek. Novi tečaj tudi za stenografijo, knjigovodstvo, italijanščino, nemščino itd. Izbira predmetov po želji. Vpisovanje dnevno. Prospekte s slikami na razpolago. Trgovsko učilišče »Christofor učni zavod«, Domobranska 15.

1 V Tavčarjevi ulici vam nudi trgovina »CIBAN« pestro izbiro igrač in daril. Na ogled vas vabljudo vabi A. Engelman.

1 Vsi dijaki, ki bi želeli imeti uspehe na srednjih, trgovskih, strokovnih in ljudskih šolah, naj se vpišejo v »Korepetitorij«, kjer dnevno poučujemo, razlagamo in izprašujemo vse predmete. Važno posebno za privatiste in one, ki ne morejo obiskovati redno šolskega pouka. Honorar zmeren. Revnejši popust. Vpisovanje dnevno od 8 do 12 in od 14 do 16. — Korepetitorij, Mestni trg 17-1.

1 Razne nesreče. V četrtek popoldne se je primerila večja nesreča na Celovski cesti v bližini stare šišenske cerkve sv. Jerneja. Povožena je bila starša Petronija Šušteršičeva. Prepeljana v bolnišnico je med potjo podlegla poškodbam. Podrobnosti o nesreči in osebni podatki poškodovance še niso znani. — Služkinja, 29letna Alojzija Arhova, se je hudo vsekala v desno roko. — Angleja Ogrizkova, 53letna postrežnica, je padla in si zlomila desno nogo. — Roje Alojzij, 27letni delavec, si je pri padcu zlomil desno nogo. — Alekso Cencijev, 22letno dekle, je konj brenil in ji močno poškodoval levo roko.

1 Živilskega trga. Zaradi hujšega mraza in petka je nastala na živilskem trgu nekaka mrtva sezona. V petek je bilo na izbiro precej zeljnatih glav, ki so bile uvožene. Na ribjem trgu sicer ni bilo napradaj rib, le trdka »Ribac« je že zgodaj prodajala nekaj lipanov po 50 lir kilogram, ki so bili kmalu prodani, dalje nekaj več belic in mren po 28 lir kilogram. Te ribe so bile ujele pri Zalogu v Ljubljani.

1 Nedeljsko zdravniško dežurno službo bo opravljal od sobote ob 20 do ponedeljka ob 8 zjutraj mestni zdravnik dr. Logar Ivan, Cesta 29. oktobra št. 7.

OBVESTILO

Obveščamo cenj. občinstvo, da zopet pošiljamo v tovarno stare gramofonske plošče v predelavo, ter nam za dopolnitve vagona še manjša gotova količina. Zaradi tega plačamo zvišano ceno Lir 10.— za kilogram.

Kupujemo tudi gramofone v kovčkih ter malo rabljene plošče in jih kupujemo po najvišji dnevni ceni!

»EVEREST«, Ljubljana, Prešernova ulica 44.

Naznanila

GLEDALIŠČE. Drama, Sobota, 28. novembra ob 16.30: »Ples v Trnovem«. Krstna predstava. Red premierski. — Nedelja, 29. novembra ob 10.30: »Princeska in pastirček«. Izven. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol. — Ob 16: »Ples v Trnovem«. Izven. Cene od 18 lir navzdol. — Ponedeljek, 30. novembra: Zaprt. — Opera, Sobota, 28. novembra ob 16: »Slepa miš«. Izven. Cene od 24 lir navzdol. — Nedelja, 29. novembra ob 15: »Traviata«. Izven. Cene od 24 lir navzdol. — Ponedeljek, 30. novembra: Zaprt. — ROKODELSKI OBER. Cent. občinstvo vabljudo opozarjamo, da si že v predprodaji nabavi vstopnice

Za Miklavža in za Božič

je lepa knjiga najlepše darilo

Take krasne in zanimive knjige so izšle v letšnjem letniku Naša knjiga: Majjochi: Kirurgovo življenje L 50.— (Spomini zdravnika) Budak: Ognjišče I. del L 75.—, II. L 70.— (Roman iz Like) Kceiper: Goricanec L 60.— (Roman iz Prlekije) Salvaneschi: Paganini-Chopin L 60.— (Življenjepis)

Vse knjige so umetniško opremljene in vez. v celo platno. Do konca leta izide: Dickens: Dorritova najmlajša I.-II. de

Za ožba Naša knjiga

Ljudska knjižarna v Ljubljani, Pred Skofijo 5 — Mikošičeva c. 9

za predstavo »VISARSKIH POLE«, ki bo v nedeljo ob pol 5 v Rokodelskem domu. Lirana, ki je prirejena po istoimenski povesti g. Velikonje je polna lepih prizorov iz kmečkega življenja in hotenja. Vsa tragika kmečkih sporov je prikazana na prepričujoč način. Vendar pa človek odide miren, ko vidi, da zmaga vedno boja pravica, četudi bolj pozno. — Predprodaja vstopnic se vrši v nedeljo dopoldne od 10 do 12 in dve uri pred pričetkom v društveni pisarni, Petrikarova 12-1, nadstropje.

RADIO. Sobota, 28. novembra. 7.30 Pisana glasba — 8 Napoved časa — Poročila v italijanščini — 12.30 Plošče — 12.30 Poročila v slovenščini — 12.45 Lahka glasba — 13 Napoved časa — Poročila v italijanščini — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini — 13.25 Lepe pesmi od večerj na danes — Orkester pesmi vodi dirigent Angelini — 14 Poročila v italijanščini — 14.15 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijaneec — Operetna glasba — 15 Poročila v slovenščini — 15.15 Pokrajinski vestnik — 15.15 Antična glasba — 15.15 Poročila v italijanščini — 15.30 Gospodinsko predavanje v slovenščini — 15.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Društvo harmonik, Golob-Adamič — 20 Napoved časa — Poročila v italijanščini — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.45 Lirična prireditel družbe FIAR: GIORANO: Sibirija — opera v treh dejanjih — V odmorih: Predavanje v slovenščini — 22.45 Poročila v italijanščini.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Resljeva cesta 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12 in mr. Komotar, Vža, Tržaška cesta 48.

POZIVOVANJE. Dne 25. novembra med 11 in 12 je bil izručen zbirni seznam vseh in enim manjšim kamnom od Petrikarove ulice po Resljevi cesti, za vojo, brez trimostvoje, po Cankarjevem nabrežju na Stari trg. Pošteni najdijetelj naj ga blagovoli izročiti upravi »Slovenec«.

Nasla sem otroški bel, krznen ovratnik. Naslov v upravi »Slovenec«.

Iz Dev. Mar. v Polju

Naročnike naših časopisov opozarjamo, da naj naroče »Slovenčev koledar« pri našem donasalcu g. Petriču Gabrijelu.

S Spodnjega Štajerskega

V mariborski bolnišnici eta umrl 78letna Terezija Vratarič in 54letna Blandina Zselka, žena arhitekta, obe iz Maribora. V Celju sta umrli Neža Gobec, roj. Zdošek, in Rozalija Volušek, rojena Oblak. Na Zbelevski gori pri Celju je umrla zasebnica Barbara Pavšar, roj. Jelen. V Pekrčah pri Mariboru je umrla zasebnica Ema Bajer, stara 66 let. V Mariboru je v visoki starosti 83 let umrla vdova železniškega strojevodje Ana Grobšek, dalje 82letni sodni oficial v pokoju Franc Cenc.

Huda nesreča. Pri postajališču Maribor—Kamnica, mariborskega avtobusnega podjetja je čakalo več šolskih otrok na avtobus. Se preden se je avtobus ustavil, je hotela skočiti vanj 13letna Viktorija Babič, pa jo je prijel desno zadnje kolo. Deklica je padla na tla in se tako hudo poškodovala, da so jo nezavestno morali prepeljati v mariborsko bolnišnico.

Iz Hrvaške

Zakonska odredba o pomožnih orožnikih. Hrvatska vlada je objavila zakonsko odredbo o pomožnih orožnikih. Po tej odredbi lahko povelstvo hrvatskega orožništva sprejema v orožniško službo, dokler se stanje orožništva ne bo spopolnilo, tudi osebe, ki izpolnjujejo vse zakonske pogoje in ki se obvežejo, da bodo ostale v orožniški službi samo leto dni in služile v kraju, katerega jim bo določilo orožniško povelstvo.

Iz Srbije

Imenovanje glavnega ravnatelja v srbski monopolski upravi. Z odlokom erbskega ministrskega predsednika je postavljen za vršila dolžnosti glavnega ravnatelja pri upravi srbskega državnega monopola Milan Ostojič, dosedanji pomočnik glavnega ravnatelja.

1 J. O. Dobe: »Slepa miš«. Opereta v treh dejanjih. Osebe: Marička Majaronova — Mlejn-kova, Špeica — Poličeva, Molj — Barbičeva, županja — Skeletova, Matiček mlinar — M. Sanein, Miha Korenina — Zupan, mister Lister — Anžovar, Tresorep — Pianek, Robert — Marek, župan — Sekula, Strniša — Jelnikar, Macafur — Rus. Dirigent in zborovodja: R. Simoniti, režiser in koreograf: inž. P. Golovin.

pridemo z lahkoto tudi čez mestoma težjo vsebino. Razvrstitev je tako pregledna, da že na prvi pogled vidimo, kaj obsegajo posamezni odstavki: ali vsebini resnice ali dokaz ali pomisleke ali misli za življenje. Knjiga ni obširna, dobimo pa v njej odgovor na vsa važnejša vprašanja, ki so v zvezi z namenom knjige. Marsikateri resen izobraženec bo knjigo, če mu bo prišla pod roke, vsaj z zanimanjem pregledal, mnogim bo spremlevalka skozi življenje. Duhovnikom bi nekatera poglavja dala bogato snov za premišljevanje. Dr. J. Demšar.

Nove mladinske knjige

Radislav Rudan: Mlada vesna

V založbi Ljudske knjižarne je za Miklavža izšla zbirka izvirnih mladinskih pesmic Radislava Rudana: »Mlada Vesna«. Pesnika smo večkrat srečavali po naših mladinskih listih (Vrtec, Novi rod), zdaj pa je zbral svoje verze in jih v lepi obliki ter z bogatimi in otroškodušno dovzetnimi ilustracijami Ksenije Prunkove izdal pri omenjeni založbi (cena 15 lir). Pesmi so namenjene najmlajšim otrokom ter se lepo pridružujejo mladinskim pesmim, kakor jih pojejo Golar, Kunčič in drugi naši najboljši mladinski pesniki, da ne imenujemo Zupančiča, ki je v tem pogledu s Cicibanom ostal doslej še nenadkriljiv. Radislav Rudan jemlje svoje inspiracije v znanih motivih kakor so živali iz prirode, sprememba letnih dob, pogovor z majico, doživljanje na paši, pogovor s pticami in poljem in čimrli ter čebeličami, z rakom in belouško, soncem in nočjo itd., skratka vsi svet naše mladosti je našel v njem novega

častilca in pesnika. Ni pa Rudanova otroška pesem sentimentalna in napolnjena umišljeno z mehko, temveč je včasih prav kreпка in zdrava ter tudi pesniško močna in samosvoja. Na primer lepa uspavanka:

Biba leze, Biba gre, Zlata v njej gugalnica
majejo se ji noge. Bibo ziblje sem ter tja,
Kam bi Biba rada šla? veter češe ji lase,
V tisti kraj, ki nima dna? angeli se ji smeje.
Tisti kraj je sanjski svet, Ko pa Biba se zbudi,
v spanju čez nebo razpet, kraja tistega več ni.

Ali Jeza:

Naš majček jezo kuha, in skisana čmerika;
oj to bo tečna juha: a kadar bo zavrela,
tri vejice pelina, dodana bo zabela
tri zrnca češmina, pa zraven octa lonec —
ostrgana lesnika, potem bo kuhe konec.

In takih je še več, ki imajo to veselo noto, zdrav humor in lepo vzgojno misel (Zaspame, Zvon, itd.). Ne moremo navajati vseh in vrednotiti zbirke, ki se lepo uvršča v slovensko mladinsko pesništvo, kjer vstopa v nadpovprečnost. Omenjena zbirka, ki smo jih podali, naj kar zastopujeta za oznako vse zbirke, ki jo pripravljamo.

Mladina poje

Ze nekaj časa je na knjižnem trgu 8. zvezek Vrtečve knjižnice, ki ima naslov »Mladina poje« (vez, 6 lir, broš, 4 lire!). Je to zbirka pesmi za šolo in dom, ki jo je zbral Ivan Primož. Ta ceni zbornik mladinskih in otroških narodnih pesmi ima danes še posebno pomembno vlogo, saj

uči našo mladino tistih lepih pesmi, ki smo jih znali mi in naši očete in drugi in ki naj jih pojejo tudi naši nasledniki v šoli in doma. Kaj je lepšega kakor narodna popevka? Tako je spraveval še Slomšek, ki se je najbolj zavzemal za to, da naš mlajši rod dobi v roke dobre narodne pesmi, take, ki povzdigujejo dušo in srce in vedre naša razpoloženja, pa tudi take, ki v naši žalosti dajo srečo tolažilo. Slovenski učitelji, ki so se organizirali v smislu Slomškovih vzgojnih smernic v Slomškovo družbo, so to zbirko 76 pesmi izdali v Vrtečvi knjižnici ter s tem dali v roko otrokom lep »priručnik« pesmic, izbran »repertoar« popevk, ki jih mora — poleg drugih seveda — znati vsak slovenski šolar. V tem je značaj te zbirke, ki je ne moremo dovolj pripočeti za darilo otrokom, ki je še nimajo. Naj mladina poje, poje lepe naše pesmi in naj z njimi in s svojimi mladimi glasovi vedre tudi naša srca.

Desetletni jubilej »Knjižice«

1. decembra 1933 je izšla v znani zbirki »Knjižice« prva številka z naslovom: »Srečno pote«. Tako etopajo »Knjižice« danes v svoje deeto leto, — sicer »kromen jubilej«, a vendar vreden, da ga omenimo.

»Knjižice« so zamisel dr. Franca Wallanda, ki je kljub začetnim težavam po vzoru tovrstnih brošur drugod uspel a svojim delom. Je to čisto nov način širjenja cerkvenega nauka in reševanja raznih verskih problemov. V devetih letih so prinesele »Knjižice« našemu ljudstvu izredno dobi poljudno prirejenega verskega čtiva, saj je po statistiki uprave šlo med ljudi čez en milijon dve sto tisoč

knjižic. Povsod so jih z veseljem pozdravljali in sprejemali. Zanimanje je raslo zlasti zadnja leta, ko jih je urejeval dr. Knific. Vzbudili so ga predvsem gg. duhovniki, ki so po farah organizirali kolportazo in na številne druge načine odpirali pot »Knjižicam« med ljudstvo. »Glasnik Sreca Jezusovega« in »Škofijaki« list eta v tem oziru nudila »Knjižicam« od vsega početka veliko pomoč.

Trenutno je tudi pri »Knjižicah« velik zastoj in se le s težavo vzdržujejo. Razveseljivo je, da raste zanimanje zanje v Ljubljani. To »Knjižice« tudi zaslužijo, saj tako vestno spremljajo in na svojstven način podpirajo vsako novejšo akcijo v verskem življenju. Tako je n. pr. knjižica »Naše orožje« z besedo rimskih papežev o rožnem vencu zelo podprla skupno prizadevanje naše duhovščine za to lepo in po Mariji v Fatimi tako toplo priporočeno molitev. Naslednja knjižica je razlagala dolžnost in blagoslov pomoči bližnjemu. Sedaj je izšel »Duhovni koledareček 1943« (spisal salezijanec Anton Luskar), ki a svojo praktično ureditvijo tako dobro služi za kontrolo vesti in storjenih sklepov. V knjižici je obenem razlagav ev. odpuht in zbirka najpotrebnejših molitev in drugih del, obdarjenih z opustki.

Zanimiv bi bil strokovni pregled čez naslovne slike »Knjižice«. Med zadnjimi jih je največ napravil slikar grafik Peter Kocjančič. Na novem koledarčku je v skrbni izdelavi poklonil bralcem »Knjižice« najlepšo skupno željo: letnica 1943, pšenični klas, trta, golobček s trakom miru — to so simboli, ki jih je tako pomembno zbral za koledarsko voščilo. — Kot je razvidno a koledarskega ovitka, dobijo stalni naročniki »Knjižice« ob tem prvem jubileju kot dar knjižico: Maggi ali Marjetica.

Petletnica usmrtnitve ruskega maršala Tuhačevskega

Pred dobrimi petimi leti je svet presenetila novica o aretaciji in usmrtnitvi sovjetskega maršala Mihajla Tuhačevskega. Podrobnosti o žalostnem koncu znanega poveljnika sovjetske vojske niso bile objavljene. Šele sedaj, ko so zmage nemške vojske odkrile zakulisno življenje v Sovjetski uniji, je bilo mogoče obnoviti tudi razvoj te žaligre.

Prvo preiskavo proti Tuhačevskemu je vodil Vrhovni vojni svet, kateri je na svoji tretji seji pod predsedništvom Vorosilova potrdil rezultate preiskave z dne 4. junija ter je proti maršalu Tuhačevskemu dvignil obtožnico zaradi izdaje države.

Ko so prišli organi GPU po Tuhačevskega, je ta hotel izvršiti samomor, kar so pa čekisti preprečili. Dne 11. junija je prišel Tuhačevski s sedmimi poveljniki vojske pred vojno sodišče. Razprava je bila na izrecno Stalinovo naročilo v zaklenjenih prostorih. Sodni zbor je bil sestavljen takole: predsednik je bil Ulrich, predsednik Vrhovnega sodišča SSSR, maršal Blücher, maršal Budjoni, Dybenko, Alksnis, Astorov, Belov, Kasirin, Sapošnikov in Gorjačev. Vloga državnega tožilca je prevzel Višinski. Razprava je pričela ob desetih dopoldne. Najprej so začeli zasliševati Tuhačevskega, za njim pa poveljnika prve stopnje Ugoroviča, Jakirja, Korka in ostale. Zasliševanje je trajalo do sedme ure zvečer. Vorosilov je objavil sklep Vrhovnega vojaškega sodišča z dne 4. junija, ki je vse obtožene obsodilo na najhujšo kazen. Višinski je od sodišča zahteval za vse obtožence izključitev iz stranke in izvršitev smrtnih kazni z ustrelitvijo. Obsodba je bila končana. Deset minut pozneje je tajnik sodišča ob grobni tišini prečital obsodbo: Tuhačevski, Feldman, Kork, Ugorevič, Jakir, Primakov, Eldeman in Putna so obsodeni na smrt z ustrelitvijo. Zastopnik

NKVD je pristopil k Tuhačevskemu in mu z žepnim nožem odrezal maršalsko zvezdo.

Kje in pod kakimi okoliščinami je Tuhačevski prebil zadnjo noč svojega življenja, še ni ugotovljeno. Verjetno so jo vsi obsojenci prebili v kaki celici v zloglasni Lubjanki. Tuhačevski, ki verjetno ni računal na tak konec sodne razprave, je bil globoko potrta. Toda kljub temu je čitane smrtno obsodbe poslušal mirno.

Zjutraj dne 12. junija je bil trg Lubjanka močno zastražen in obkoljen. Pred vrata jetnišnice, kjer je imel prostore oddelke NKVD, je pridrvel »Črni krokarc«. Vsakogar, ki je izšel iz tega avtomobila, sta spremljala dva, do zob oborožena čekista. Ob pol enajstih je prišel v Lubjanko sam maršal Blücher. Okoli enajste ure so na zadnja vrata privedli na smrt obsojene. Vsi so imeli roke zvezane na hrbtu. Postavili so se morali v vrsto ob ertli, ki je bila označena s kredom 3 m vstran od zida. V tem trenutku so zabrnili motorji, katere so bili postavili na hodniku. Blücher je potegnil iz žepa robc in dvignil roko nad glavo. Na ta znak so čekisti, ki so stali za obsojenci, dvignili samokrese in pričeli meriti v njihove tilnike. V naslednjem trenutku je Blücher roko spustil. Istočasno je odjeknilo osem strelav. Prav tedaj so na hodniku utihnili tudi motorji. Na pločniku Lubjanke je ležalo osem trupel. Blücher je hitro stopil v avtomobil in se odpeljal naravnost k Stalinu. K njemu je odšel na referat. Pol ure pozneje sta jetnišnico Lubjanko zapustila

»Slovenčeva« športna posvetovalnica

Učna slika šolske telesne vzgoje v ljudski šoli. Premalo je prostora, da bi vam podal najvažnejša načela in nasvete za pouk telesne vzgoje pri učencih ljudske šole. Vam bom kar navedel primer učne slike po dr. Gaulhoferju (sedaj je vodja telesnovzgojnega instituta na univerzi v Amsterdamu) za prvi razred ljudske šole: 1. svobodno gibanje. Pred vstopom v telovadnico recite otrokom: »V telovadnici lahko skačete in tekate kakor hočete; ko boste slišali piščalko, se mora vsakdo postaviti v pozor tam, kjer ga je povelje zalotilo.« — Vsi se primejo za roke in se razvrstijo v krog. Potem spustijo roke in sledi hoja par korakov nazaj. »Spojite stopala in jih usmerite naravnost naprej! — Učitelj stopi v sredino kroga: »Sedaj me vsi pozdravite z globokim poklonom, pozdravite še soseda na desni in na levi. — Sedaj boste skakali kakor žogice, čisto lahko in tiho, vendar višje — dovolj. — Nekateri dihajo skozi usta; to je kodljivo! Usta naj bodo vedno zaprta, razen kadar jeste in govorite; za dihanje imamo nos. — Stojte na eni nogi kakor štoriklje; prav tako kakor štoriklje, čisto mirno! — Potem se plazijo otroci po kolenih in rokah v poljubne smeri. Učitelj jih samo opozori, da se ne smejo dotakniti drug drugega. — Tekma: šolarčki se postavijo v vrsto ob stenah. »Kdo bo prišel prvi na drugo stran? — Naprej! — Potem skakljajo po eni nogi, vsak na svoje mesto. »Sedaj hočem videti, kdo zna hoditi čisto tiho; pojdite k drugi steni nazaj tako tiho, da ne bom ničesar slišal. Kakor vidite, sem zaprl oči; če bom kaj slišal, bom zaklical »stoj!« in takrat se morate vsi zaustaviti!« V začetku presliši učitelj lažje topotanje, pozneje pa postane strožji. Med uro učenci tudi pojejo, nazadnje pa se igrajo. — To bi bil torej primer učne slike šolske telesne vzgoje v prvem razredu. Ne boste pa pogrešili, če boste nudili otrokom veliko igranja ali če jih boste vodili tu pa tam tudi na celourni sprehod. (M. S.)

Trgovina z lasmi je svojčas dajala lepe zaslužke

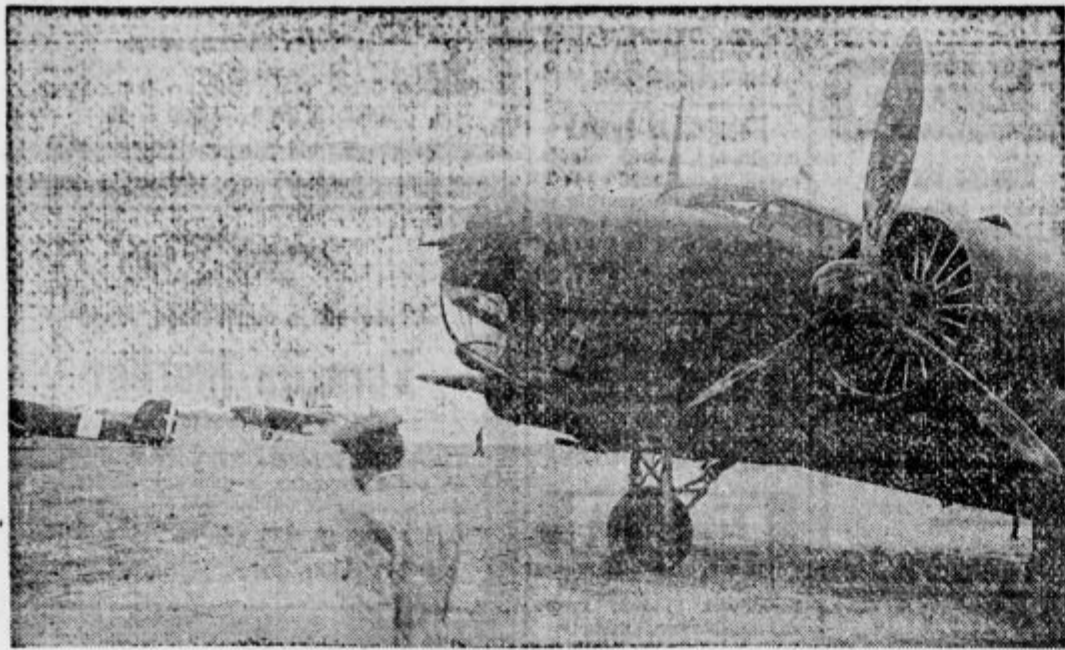
V dobi nošenja lasulj je trgovina z lasmi zelo cvetela. Posebno je bila razvita v Franciji. Francoski trgovci z lasmi so potovali po celi Evropi ter plačevali za funt las po 50 talarjev, izdelana lasulja je pa stala 1000 talarjev. Ludvik XIV., »sončni kralj«, je imel nastavljenih za izdelovanje lasulj kar 48 dvorskih mojstrov.

Avtomat za ženitne ponudbe

Imajo jih na Japonskem. Za gotov denar avtomat ne izvrše čokolade in bonbonov, temveč seznam in slike mladih deklet, ki bi se radi poročile. S slikami teh deklet so navedeni tudi potrebni podatki o starosti, izobrazbi, doti in podobno. Japonci, ki si na ta način izbere dekle, se mora obrniti samo na društvo, ki ima v zakupu omenjene avtomate, ter prtem društvo samo uredi vse potrebno za prve sestanke.

Nevsakdanja poroka

Na švedsko-norveški meji je bila pred kratkim zanimiva poroka. Nevesta je bila Norvežanka, ženin pa Šved. Nevesta je imela norveško dovoljenje za potovanje na Švedsko, ni pa imela v rokah švedskega dovoljenja za prekoračenje meje. Ker je bilo za poroko že vse pripravljeno, ni preostalo nič drugega, kakor da je duhovnik mladi poročil na sami meji, nakar je mladoporočenka takoj mogla prestopiti švedsko mejo, ker je s poroko s Švedom postala švedska državljanka.

Bombniki na nekem našem sredozemskem letalskem oporišču

Pazite se, gospodična!

Po kratki urici spanja je barona Hörbigerja zbudil ropot, prihajajoč iz njegove delovne sobe. Pograbil je revolver, se tiho zmužnil iz postelje in se usmeril proti kraju, od koder je prihajal ropot. Še enkrat je zaradi uverjenosti natančno prisluhnul.

Potem je nenadoma odprl vrata in prižgal luč. »Vi!« je vzkliknil razburjen zaradi prepadenosti.

Pred njim, poleg odprte blagaine je stala lepa tujka Milena Roch.

»Tatica!« je dodal baron z glasom, ki se mu je sam delal. »In če pomislim, da ste se večkrat hoteli delati svetnico, ko niste hoteli pri belem dnevu iti z mano v kino?«

Z besnostjo je baron izpregovoril zadnje besede. Hitro je stopil k telefonu in zavpil: »Zdaj boste imeli opravka s policijo!«

Milena je prestrašena padla pred njim na kolena. »Ah, ne storite tega, prosim vas, usmilite se me!«

Bila je mednarodna tatica, a novinka. Baron Hörbiger jo je preletel s hudobnim posmehom in se za hip spomnil njenega smeha, ko se ni zmenila za njegove dvorilne besede.

»Prav!« je dejal. »Ne bom vas dal aretirati. A sklenila bova pogodbo.«

»Kakšno?«

»Vi se obvezate, da boste brez vsakega protestiranja dopustili, da vam pripeljem kadar koli in kjer koli klobuto!«

»Kako?« je začudeno vprašala Milena.

»Klobuto vam bom dal — majhno klobuto namesto aretacije in zapora. Sprejmete?«

»Brez nadaljnje!« je vzkliknila Milena, ne pričakujoč, da jo bo tako poceni odnesla.

»In če želite, me lahko klofnete takoj sedaj, če vam je prav!«

»Prosim!« je dejal baron in se lahko priklonil. »Saj ne gori voda. Dal vam jo bom jutri, morda šele čez eno leto, morda tudi šele čez deset, skratka, kadar me bo prevzela želja. Saj se ne mudi.«

Milena jo je urno pobrisala skozi vrata: vesela je bila, da bi pela. Klobuto! Udarca na lice namesto zapora in s tem odgovodi vsemu lepemu in sijajnemu življenju. Toda baron se šali? Najbrž je baron malo neumen. Skoraj objela bi ga.

Naslednji dan je infela Milena sestanek s svojim zaročencem grofom Arrigo.

»Grega v Plazo?«

»Da. Ali pa ne... ne. Je preveč ljudi. Greva rajši na kratek sprehod.«

Prišlo ji je na misel, da bi baron Hörbiger lahko izpolnil svojo obljubo prav danes popoldne vpricho vse odlične družbe, ki se zbira v Plazi. Ves dan je bila že nervozna: grof Arrigo je opazil, da je Milena od trenutka do trenutka vzdihnila in se okrenila, če je zaslišala le najmanjši šum.

»Kaj ti je?«

»Nič mi ni.«

Toda naslednji večer je na plesu »Colnarjev« nenadoma prebledela: baron Hörbiger se je pojavil med množico.

»Pa se vendar ne boste sedajle spomnili klobuti me pred tolikšno množico!« je užaljeno spregovorila.

»Sedaj!« je dejal baron raztreseno. Z rahlim priklonom je oddalil neki gospi. »Ne vem,« je dodal in se oddaljil. »Oprostite.«

Pritrjevanje torpeda na naše torpedno letalo

dva avtomobila in odbrzela proti leningrajskemu okraju. Tam nekje so tudi v neznanem grobu pokopani maršal Tuhačevski in njegovih 7 tovarišev

Švicarji so objavili letošnjo listo svojih najboljših igralcev tenisa. Prvo mesto so priznali Hansu Pfaffu, drugo Borisu Maneffu, tretje pa Jostu Spitzerju.

O Francozu Lalannu čitamo, da misli izbrsati Nurmijevo ime iz zlate knjige svetovnih rekordov. Kakor znano, so padle tekom zadnjih 10 let vse Nurmijeve znamke v tekih od 3000 do 10.000 m. Edini rekord, ki še drži, je oni v enournem teku, ki ga je postavil l. 1938 v Berlinu z 19.210 km. Teško verjetno pa je, da bi se Lalannu podvig posrečil. — Mimogrede omenjamo, da se je tudi Madžar Szilagyi že precej tesno približal poslednjemu Nurmijevevu rekordu.

»München 1860«, ki si je z zmago nad Schalkejem priboril pokal von Tschammerja, se je sestel doslej samo trikrat z nemškimi nogometnim prvakom. L. 1927 ga je premagal v Berlinu s 3:1, v Monakovem pa s 4:3; l. 1933 je bila sreča na strani Schalkeja in »München 1860« je izgubil s 4:0. Izid letošnjega finalnega srečanja med starima rivaloma je bil, kakor smo že poročali, 2:0 v korist Bavarcev.

Ticino je ime dirkalnemu konju, ki je zaslužil svojemu gospodarju tekom letošnjega polletja nič manj kakor 227.660 mark. Po vrhu pa je dobila urna žival še sloves najhitrejšega konja v Evropi.

FANTEK V NEBESIH

TEKST IN SLIKANICE: DAGMAR KACER

12.

FANTEK NI DOLGO RAZMIŠLJAL, TEMVEČ SE JE SPUSTIL V VESELI ŽIV ZAV. ANGELČKI SO Z VESELJEM OGLEDOVALI MLADEGA PRIJATELJČKA.

13.

DOLGO SO ČEBILJALI Z NJIM, DOKLER SE NI RAZLILA ČEZ NEBO ZLATA POPLAVA LUCI: SONCE SE VRAČA Z DNEVNE POTI!

Iskalec min

»Kaj počenjaš vendar, za božjo voljo?«
»Samo poskusiti hočem, če je v mini še razstrelivna snov.«

(Mario Brancacci.)

Šport v kratkem

Hrvatski boksarji, ki so priredili turnejo po Slovaškem, so se vrnili samo z delnim uspehom. V Bistrici je bil izid neodločen 8:8; v Bratislavi so se pomerili Hrvati z vojaško ekipo in so podlegli v razmerju 10:6. V hrvatskem moštvu so nastopali člani Haška in Croatia.

Mariborski dnevnik, ki popisuje nedeljsko tekmo med železničarji z Dunaja in Maribora je ves navdušen nad uspehom, ki so ga izvajali domačini nad močnim nasprotnikom 2:1 (1:1). Prav zadovoljiv je bil tudi obisk, saj je prišlo gledat to igro okrog 1500 oseb.

Trboveljski nogometaši so bili v nedeljo boj za žogo in za točke z enajstorično Hrastniko. Ta se je otepala, kolikor je mogla, morala pa je le priznati, da so Trboveljčani za razred boljši. Izid je bil 8:0 (3:0).

V razburjenosti je Milena poklicala Arriga in se odpravila domov. Ta neumna zgodba s klobuto jo je začela utesnjevati. Vso noč je raiši prebledela, kakor pa da bi se ji sanjalo, da jo je baron klofnil ravno pred oltarjem, in da bi se zbudila ob kriku, ki bi ji ušel iz ust. Naslednji dan se je obupana podala v baronovo stanovanje.

»Zelite?«

»Klobuto! Dajte mi jo takoj, sicer zblaznim. Tako ne morem več živeti. Hočem jo sedaj!«

Toda baron ji je prošnjo odbil. Ni se odpovedal svoji pravici, ni pa se tudi pustil vplivati, kdaj in kje naj pogodbo izpolni. Milena se je morala vrniti brez uspeha. Odslej je ostala doma, nikdar ni šla v družbo in strah jo je bilo dne, ko se bo pred njo in grofom Arrigom pojavil baron.

Prišel je večer uradne zaroke z Arrigom.

Sama elita je bila zbrana v salonu. Princi, vojvodine, podaniki: bil je zbor posvetnežev. Milena je skoraj okamenela, ko je opazila barona Hörbigerja.

Videti ga ali pa umreti, se ji je zdelo vseeno. Trenutek pričala je prišel. Reči bo morala vsemu — z bogom: Arrigo, ljubezni in temu sijajnemu in veselemu življenju, ki ga je obževala. Ta prikazen jo bo klofnila vpricho vseh! Prav ničesar ni razumela več. Zdela se ji je, da se salon, dame, plemiči in vse ostalo vrtili okrog nje: zavpila je, zatem pa je odmeval po dvorani krepek udarec.

Povabljeni so videli Mileno, stoječo poleg klavirja, vso rdečo v obraz in barona Hörbigerja, ki je počasi odhajal z eno roko v žepu.

A. Fogazzaro 49

Palača ob jezeru

Edita je zardela.

»Ne poznam te besede,« je odvrnila.

Po kratkem molku je Editi dvignila glavo in pogledala tovarišico.

»Povedal mi je resnico,« je izjavila.

»Resnico? Ne govorite o resnici. Nihče ne ve resnice. Oče vam je povedal, da sem tega gospoda razžalila?«

»Da.«

»In da je naslednjo noč izginil?«

»Da.«

»Je zares izginil? Vam ni povedal, kam je odšel in kje je zdaj? Brez dvoma vam je to povedal; vendar pa mi tega nečete razkriti.«

»Mislim,« je odvrnila Editi z nekoliko užaljenim glasom, »da se ne menite za moje pogovore z očetom. Vem, da je neki Silla očetov prijatelj, ki bržkone nima drugih znancev v Milanu. Zato sem imenovala njega. Povejte mi, kaj želite od mene v primeru, da pridem v stik s tem gospodom.«

Marina se je za hip zamislila, s prstom na bradi. Zdelo se je, kakor da se v njeni duši borila da in ne. Nato je vsa strepetala od nog do glave; prsa so se ji dvignila in odprla je usta. Nihče ne bi mogel povedati tega, kar so govorile njene oči. Editi se je zdržnila in pričakovala nenavadnih besed.

A tep ni bilo. Usta so se zaprla, vsa postava se je zopet umirila in nenavaden ogenj v dekletovih očeh je ugasnil.

»Nič,« je dejala. »Pojdiva.«

Edita se ni ganila.

»Pojdiva,« je ponovila Marina. »Dovolj je, da zvem, kje Silla stanuje in kaj dela. Sporočite mi to takoj. Hočete?«

»Gospodična,« je dejala Editi, »nikakor nečem razkrivati vaših skrivnosti; če pa vam morem biti na uslugo in storiti dobro delo...«

»Oh, kreposti Sebičnost!« je vzklila Marina.

Neka starka, vsa sključena pod bremenom sena, se je nenadoma prikazala med dvema hlevoma. Obstala je, z velikim trudom dvignila glavo in se dobrohotno nasmehnila.

»Dober dan,« je pozdravila. »Ste prišli na sprehod?«

Bila je prava podoba umazane bede. Bila je bosa, s suhim in črnimi nogami, z brado, naslonjeno na dve rdečkasti golši ter s šopom sivih in razkušanih las na čelu. Njen pogled je bil jasen in nežen.

»Uboga ženska!« je vzklila Editi.

»Nikakor nisem tako zelo uboga. Res nisem bogata, a moj stari še vedno nekaj zasluži in tudi sama še precej zmorem. Imam jih sicer že tri in sedemdeset, a upam, da bom še nekaj let lahko nosila koš na hrbtu. Pa saj je tudi za naju še Bog v nebesih. Zbogom torej in želim vama pravi prijeten sprehod.«

Sklonila je glavo in hotela nadaljevati pot med kamenjem, zdrobljeno opeko in gnojem. Marina je potegnila iz žepa denarnico in jo ji je stisnila v roko.

»Moj Bog!« je vzklila starka. »Nočem tega. Nikakor nečem. Zbogom, zbogom,« je pristavila nato, ker se je prestrašila Marininega pogleda. »Naj bo kakor hočete. Zbogom.«

»Zbogom,« je odvrnila Marina in šla naprej. Ko je prekoračila cesto, pokrito z mlakozami, se je okrenila. Editin pogled je izražal zadovoljstvo in dobrohotnost.

»Niti malo nisem krepostna in tudi ne mislim zahtevati od Boga plačila za to. Nikakor se ne trudim da bi bila dobra do tistih, ki jih ne ljubim, zato da bi si zaslužila vstopnico za nebesa. Nič drugega ne morete storiti zame kakor to, kar sem že povedala. Sporočite mi, kje stanuje gospod Silla in kaj dela.«

Editi ni odgovorila.

»Se morda bojite, da bi ga dala umoriti?« je vprašala Marina.

»Nikakor ne,« je odvrnila smehljaje Editi; »dobro vem, da ga ne ljubite.«

Marini se je zazdelo, da jo je mrzla roka pograbila za srce. Obstala je poleg vodnjaka. Naslonila se je z rokama na rob in se sklonila čez. Samo beseda ljubite ji je napolnjevala dušo. Ga ne ljubite, je dejala Editi, a nikalnico je Marina kar preslišala. Nehote je polglasno zaklicala: »Cecilija!«

Glas je došel do vodne gladine in se odbil od sten z zločestim odmevom. Marina se je zravnila in brez besed nadaljevala pot.

Zavil sta okrog hriba in se spustili na dno hudournika. Šum slapov, ki se jima je ob hlevih zdela komaj slišen, jima je zdaj planil z vetrom nasproti. Vodovja ni bilo videti; bilo pa je moč goče uganiti, da je tam, v ozki soteski, ki so jo obkrožale visoke gore, obdane s temnimi oblaki in v senci dolge vijugaste razpoke, ki se je spuščala iz soteske v dolino, med poraslim bregom ter masivnim pasom polj in zelenih travnikov, ožarjenih od sonca. Ob soteski je na visoki skali

čepela bela cerkva, pod njo pa so bile raztresene črne strehe ubožnih koč.

»Tam mora biti,« je dejala.

»Kaj pa?« je vprašala Editi.

»Orrido. Bobnenje, ki ga slišiva, prihaja od tam. Ta kraj je danes zame še posebno privlačen.«

»Zakaj?«

»Ker hočem oditi v votlino z bratrancem. Molčite? Ali morete biti ob tem brezbržni? Ali si ne morete predstavljati, kako doživeti bo to, da bom sama z njim v tej votlini. Ste se mogli ustavljati čarom mojega bratranca? Njegov pogled prodira do srca. Kako duhovit je! Kar zažudi se bo v svoji duhovitosti, ubožek! O njegovi eleganci se pa že kar ne da govoriti. Ali bi me ne zavidali, če bi postala grofica Salvador?«

»Vidim, da to ne boste nikdar postali,« je odvrnila Editi.

»Zakaj ne? Poznam neko osebo, ki se je poročila iz sovraštva.«

»A mislim, da ne iz zaničevanja.«

»Iz sovraštva in zaničevanja obenem. Ti dve čustvi sta prav lahko skupaj v koničasti petli elegantnega čevlčka. Tista oseba ga je uporabila, da je potepala svojega moža in še več drugih zoprnih stvari.«

Editi se je zdelo nemogoče, da bi mogel kdo tako govoriti tukaj ob pogledu na veličastno gore. Spomnila se je na mater, ki je ležala v grobu tam daleč na severu. Če bi videla hčerko v taki družbi in slišala tako govorjenje! A Editi ni grozila nikaka nevarnost. Ni ji bilo neznanu zlo, zato se je v svoji zavestni nedolžnosti čutila varno. Pustila je, da je Marina nadaljevala svojo pripovedovanje.

Kakšne so bile ceste v stari Ljubljani

Da v mestne ljubljanske ulice še dandanes sega dežela, da jim daje celo izrazito vaško lice, se prebivalcem tega mesta brez dvoma ne dozdeva nič hudega. Nasprotno: visokonoženi seneni vozovi, ki se ob konjši s svojimi dehtenimi tovorom prevajajo po predmestnih ulicah; koze in zajci, ki jih videvaš za vrtnimi ograjami, in kokoši, ki se kar nemoteno spreletavajo po cestah — vsi ti znaki napol kmečkega miljeja vsebujejo nekaj domačega, epokojnega, idiličnega, česar ne bi človek za nobeno ceno zamenjal z življenjem med golimi kamenitimi zgradbami kaknega normalno velikega mesta.

Toda — tudi mestna idila ima časih svoje meje znočnosti. To so morali Ljubljančani, žal, doživljati v tistih, ne zmeraj dobrih, starih časih, ko so se po cestah in trgih mesta kar tebi nič meni nič podili ščetinarji, in bi bilo zaradi stanja marsikakih okrajev te obline kar v redu, če bi se bili ljudje oborožili s plinskimi maskami. V Poljanekem predmestju, na primer, je bil resnični »Svinjski trg«. Upravičeno je bilo njegovo ime, zakaj ondaj so po tleh nenehoma rili prašiči in ga onečevali. Nekateri bližnji stanovalci so se zaradi tega pritoževali, in sicer po previdnosti najprej pri okrožnem uradu in ne pri mestnih očetih, ki jim očitvidno niso prirojali prave mere smisla za vonj in snago. Vendar je okrožni urad vprašal mestno načelstvo za mnenje in ukrepe, ki jih kani tozadevno storiti. Odgovor mestnega sveta je dokazal, da je bila previdnost prosilcev utemeljena. Magistrat je ogorčeno zavrnil »čudovito prošnjo«, češ da bi naj mestna oblast dala meščanom čistiti ceste in naj bi izkldala gnoj izpred hišnih vrat! K sreči se večina sosedov vsaj zaveda, kako da je tieta vloga neutemeljena. Zato se tudi branijo prošnji ugoditi. »Vsakdo bo lahko razumel,« je napisano v tistem odgovoru, ki je tako poln brezbržnosti kot ciniz-

ma, »da mi ne moremo biti odgovorni za škodo, povzročeno po prašičih, ki rijejo po tleh.«

Nato pa je okrožni urad odločno posegel vmes. V naredbi iz leta 1784 je ukazano vsem, katerih se tiče, naj pozopra svoje ščetinarje in naj jih ne pustijo potepati se po mestnih ulicah. Sicer pa da jih bodo dali poloviti po sodnih slugah in jih ne bodo izročili prej ko proti določeni odškodnini. Ta način zaplenitve je bil jako dobrodošel nameščencem c. kr. okrožnega urada, zlasti še o priliki kakih praznikov, recimo za božič ali veliko noč ali pa tudi za kako evatbo ali kret.

A ne le četverožem, tudi mestnim dvožemcem vsakršnega stanu je večkrat povsem primanjkovalo najbolj preproste občutke za postavu o javni snagi. Tako je moral mestni svet l. 1635 več deželnih uradnikov strogo pokarati zaradi hudih prestopkov sprčo te postavu. Da, celo nekega ljubljanskega zdravnika je moral mnogokrat pozvati, da naj odstrani smeti in gnojnice izpred svojih vrat, ker da bo sicer magistrat prisiljen pritožiti se pri deželnem glavarju. Hkrati je dal mestni sodnik po svojih stražnikih oznaniti, da naj izvršijo iste ukrepe. V mestni kroniki se je celo ohranilo ime tistega »vzornega« zdravnika in meščana: to je bil doktor medicine H. Franc Choppin. Če dandanes postavljajo razne spominske plošče onim zdravnikom in raziskovalcem, ki so si stekli kaj zaslug za zdravje sohržavljanov, ne bi smeli pozabiti postaviti tudi tablo v spomin temu Francetu Choppinu.

Pri takem splošnem pojmovanju vprašanja javne snage se ne smemo čuditi, da pristojne oblasti niso tako dolgo ničesar ukrenile. Čiščenje cest je bilo pojmovano kot nekaj eramotnega ali pa kot posebna dobrota in to z utemeljitvijo, da se čistile ceste lahko okoristijo s smetmi in z gnojem in da bi morali za to še kaj doplačati.

Način, ki se je po njem ravnal magistrat pri oddaji enaženja cest, je bil jako kompliciran in hkrati bistroumen. Na tem področju so se oprijeli neke vrste federalizma, in so vsa cestno umazano razdelili na posebne oddelke in so jo oddajali posebnim poklicem. Kako so ta način posamezno izvajali, je najbolje razvidno iz pričevanja, ki ga je dal neki sodni sluga na zapisnik, ko je imel magistrat spet nekoč opravka z zadevo čiščenja cest, in je slugo poklical kot nekakega tozadevnega izvedenca. Ker je imel ta mož že 44 službenih let za seboj, pač lahko verjamemo njegovi čudoviti izjavi.

Glede na to izjavo je magistrat še konec 18. stoletja ravnal s cestno nesnago kot z nekakim dobičkanosnim predmetom, ki njena odstranitev ne sme povzročati stroškov, pač pa mora dajati celo dohodke. Kot značilce cest so imenovali do l. 1780 prevoznike lesa, ki jim je ljudstvo iz neznanega vzroka rekalo »mišji strelci«, dalje sodarje, nošilce stolov, sodne sluge in sodnike beračev. Kako in kdaj se je dogajalo čiščenje, ni moči dognati, le to je znano, da se vsi ti »stanovi« nesnage niso dotaknili in da za kako morebitno tozadevno opravilo tudi — razen nesnage — niso prejimali nobenega plačila.

Ce si je magistrat v tem času zdaj pa zdaj belil glavo s to zadevo, pa le zato, ker ni hotel utrpeti za snaženje cest nobenih stroškov, pač pa je hotel imeti še dohodke, a niti najmanj mu ni bilo do tega, da bi bile mestne ceste posnažene. Krog l. 1780 se je lotil najemniškega sistema. Najemnik je moral dajati magistratu na leto 20—30

goldinarjev najemnine. Če tozadevnim poslom ni bil sam kos — in dela s čiščenjem je bilo toliko, da ga kak neodgovorni zasebnik res sam ni mogel opraviti — pa so bili pozvani kaznenci, ki pa seveda niso bili za to nič plačani.

A ves ta sistem ni mogel ostati trajen. Ljubljanske ceste in trgi so bili neznansko zanevarjeni. Celo po Glavnem trgu, to je po trgu pred rotovžem, so pometali le dvakrat na leto! — in sicer pred procesijo sv. Rešnjega Telesa in pred procesijo na veliki petek. Pri vsem tem pa je imel magistrat še to smolo, kar je nekoč očitno priznal, da sta mu ostala na razpolago za čiščenje cest samo dva kaznenca. Torej je bil padeč kriminalistike za ljubljanske mestne očete naravnost usoden.

V take zapuščene razmere pa je l. 1791 prišel ko strela z jasnejo od okrožnega urada hud ukor, češ da je dal magistrat o priliki Elizabetinega semnja, največjega tedanje Ljubljane, sicer počistiti

mesto, a da je pustil kopice smeti in gnoja, čez katere je vozovom težko priti, pešcem pa sploh ne. Zato je okrožni urad ukazal, da naj da magistrat takoj odstraniti to nesnago in naj razglasi, da naj odpelje smeti vsakdo, ki hoče to storiti.

S tem odločnim odlokom o »razvrednotenju smeti« je bila zdaj pot odprta. Cestna nesnaga ni tvorila zdaj nič več samo postavke o dohodkih v gospodarstvu Ljubljane. Zdaj je bil magistrat prisiljen, da se je moral smotno lotiti enaženja cest in sicer tako, kakor je ustrezalo zdravstvenim, kulturnim in prometnim razmeram deželne prestolnice.

»SLOVENEČEV KOLEDAR«
bo knjiga,
ki bo neobhodno potrebna za vsakogar!
Naročite ga čimprej, stane le 20.— lir.

Malioglas

V malih oglaših velja pri iskanju službe vsaka beseda L. 0,30, pri ženitovanjskih oglaših je beseda po L. 1, pri vseh ostalih malih oglaših pa je beseda po L. 0,60. Davek se računa posebej. — Male oglašje je treba plačati takoj pri naročilu.

Službe

Dobe:

Kuharico

perfektno, dobro gospodinjico, iščem za takoj. — Prednost večletna praksa. Naslov v upravi »Slov.« pod št. 6392.

Prodamo

Rumeno korenje

In krmilna pesa sta v pomankanju sena najboljše nadomestilo za krmno goved, zlasti krav mlekaric. Kupite ju pri Gospodarski zvezi v njenih skladiščih v Maistrovi ulici 10. In vsak dopoldan na Pogačarjevem trgu v mesarski stojnici Fr. Ocvirka.

Berite

Slovenca
in oglašujte v njem!

Šivalni stroj, pogrezljiv

popolnoma nov, nemške znane znamke, prodam ali zamenjam za živila. Pred škofijo 19, hišnica.

Rumeno korenje, repo

za ribanje, krmilno pesu, prodaja Gospodarska zveza v svojih skladiščih v Maistrovi ulici 10, dopoldne pa tudi na mesarskih stojnicah pri Ocvirku na Pogačarjevem trgu.

Fotografski aparat

»Weltur«, zadnji model, 6x6/4x6, Xenar 2,8 z vdelanim daljnomerom — popolnoma nov, ugodno napredaj v drogeriji »HERMES«, Miklošičeva cesta.

Štedilnike, peči in

predpečice za lončeno peč, 50% prihranka na kurivu dobavljiva takoj za reklamno ceno MERKUR, Puharjeva 6.

Vajenci

Modistovsko vajenko sprejem. Stegnar Ivan, Stritarjeva ulica 9.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAF

Delavniki: 15.30, 17.30, Sloga od 14 dalje, nedelje in prazniki: 10, 15.30, 17.30, v kinu Union je matineja ob 10.30.

Služaj reši lepo, ubogo dekletko pred nesrečnim vsiljenim zakonom

Mačeha

V glavni vlogi: Jean Parker, Marjorie Main itd.

KINO UNION — TEL 22-21

Ljubki demonček — LILJA SILVI v pikantni veseloigrji najmodernejšega o.ansa

„Ukročena trmoglavka“

Odlični igralci: Am. deo Nazario, Paolo Stoppa, Lauro Gazzolo

KINO MATICA — TEL 22-41

Film za zaljubljene, film za Vaso

Ljubezen potrka „samo“ trikrat

ali

Pota ljubezni

a štirim! veliki umetniki Frederic March, Virginia Bruce, Patsy Kelly in Nancy Carroll

KINO SLOGA — TEL 27-30

Terezija Merhar

delavka tobačne tovarne

Pogreb bo v soboto, 28. novembra 1942, ob pol 4 popoldne iz hiše žalosti, Rožna dolina cesta XX/9 na pokopališče Vič. Ljubljana, dne 27. novembra 1942.

Merhar Josip, polbrat.

Skrivnost skrivljene sveče

Roman.

»Skoraj do smrti sem ga prestrašil,« je odgovoril Mansus. »Jaz sem policijski agent, sem mu rekel, in hočem, da pojditte z menoj!«

»In je seveda utihnil in ni hotel spregovoriti ne besede več,« je dejal T. Ks.

»Res, gospod,« je potrdil Mansus, »a sem ga potem le pripravil do tega, da je še govoril. Vassalaro je stanoval na Greet James Streetu 604 v tretjem nadstropju. In resnično je tam še nekaj njegove oprave. Na vsak način je moral imeti poseben vzrok, da je imel dva naslova.«

T. Ks. je lokavo prikimal.

»In njej, kako je bilo ime?« je vprašal.

»Imel je ženo,« je odgovoril Mansus, »a jo je zapustil nekako štiri mesece prej, preden je bil ubit. Poslovni naslov je imel na Adelphi, a je hodil, kakor se zdi, dvakrat ali trikrat na teden prenočevati v Great James Street. Gospodarju sem naročil, naj pusti vse, kakor je našel, ker da pridemo kmalu mi.«

Deset minut pozneje sta bila oba uradnika že v nekoliko tesnem stanovanju, ki ga je imel Vassalaro.

Gospodar je povedal, da je večina oprave bilo njegove, nekaj stvari pa rajnekega. Dostavil je, nekoliko neumestno, da mu je stranka še dolgovala najemnino za šest mesecev.

Vassalarova imovina so bili pločevinast kovčeg, majhna pisalna miza, knjižna omara in nekaj obleke. Omara in pisalna miza sta bili za-

prti s ključem, kovčeg pa je bil odprt in ni bilo v njem skoraj nič posebnega.

Oni ključavnici nista zahtevali kdove kake spretnosti. Mansus je obe z lahkoto odprl. Poševno ležeča plošča pisalne mize je tvorila nekaj pult, v notranjosti pa je bilo nakopičenih mnogo odprtih in še zaprtih pisem, računov, beležnic in raznih drobnic, ki jih zbira nereden človek.

T. Ks. je pregledal vsa pisma drugo za drugo, ne da bi našel kaj, kar bi mu moglo pomagati. Zdelo se je, da se je lotil brezuspešnega preiskovanja, ker še tako skrben pregled ni prinesel ničesar, s čimer bi mogel odkriti, kar si je postavil za nalogo. Končno je vzbudila njegovo pozornost neka kovinasta škatla, skrita v ojažju podolgovatega predala v pisalni mizi. Izvlekel jo je, jo odprl in našel v nji omot papirja, zavitega v staniol.

»Oj, oj!« je vzklil T. Ks. in bil upravičeno vesel.

VI.

Na snažnem dvorišču pred stanovanjem upravitelja dartmoorskih zaporov je stal neki človek. Obleden je bil v grozno uniformo, ki označuje jetnika. Bil je golo ostržen, a slušajni obraz ni bil kaka dva dni obrt. Stojč z rokami na hrbtu, je čakal, kdaj ga pokličejo na delo.

John Lexman — A. O. 43 — je pogledal sinje nebo, kakor ga je večkrat gledal z dvorišča, kjer so se sprehajali, in se vprašal, kaj mu priinese ta dan novega. Vsak dan se mu je vlekel po večnost. Ni si upal razmišljati o dolgih bridkih letih, ki ga še čakajo. Ni si upal misliti na ženo, ki jo je moral zapustiti, in ne na strašno trpljenje, ki ga bo moral še pretrpeti. Zdaj je izginil

svet, ki ga je ljubil in ga je poznal in je umel vse njegovo življenje. Vse, kar je kaj pomenilo, se je razbilo in zmrvilo ob granitu princetovskih zidov in njegovo širno obzorje se je zožilo na sive goljave grozečih vrhov.

Nove skrbi so prevzele njegovo življenje. Prva je bila kakovost hrane, druga je bila knjiga, ki jo je dobil iz jetniške knjižnice, naslednja o nedeljaki poti v cerkev. Zdaj pa ga je imelo, kakšno delo mu določijo. Ta dan bi moral s firnežem prevleči vrata in okna neke hišice, v kateri je stanoval neki stražnik, ki je prejšnji dan, kdo ve zakaj, govoril z njim nenavadno vljudno in spoštljivo.

»Obraz proti zidu!« je zagrmel neki glas in mehanično se je obrnil še vedno z rokami za hrbtom ter gledal sive stene jetniškega skladišča.

Slišal je hojo oddelka, ki je šel v kamnolom, in rožljanje verig, s katerimi so bili povezani kaznjenici. Bili so strašni, obupani ljudje, ki so ga zanimali in jih je prvi čas svojega zapora skrivaj večkrat opazoval.

Ko je preстал tri mesece v Wormwood Scrubsu, so ga poslali v Dartmoors. Nekateri starejši jetniki so ga blagorajali, drugi pa so menili, da je nesrečen. Predpisano je bilo, da mora preživeti dvanajst mesecev v Scrubsu, preden bi mogel okusiti življenje v kaznišnici. Misli je, da ga nameravajo poslati v Perkhurst, in menil, da je to vpliv Ta Ksa, zakaj Perkhurst je bil pravi raj za jetnike.

»Z menoj številka 43, hitro!«

Obrnil se je pred oboroženim stražnikom, šel skozi temna, mrka vrata jetnišnice, zavil naglo na desno, krenil po vaški poti in prišel po cesti

v Taristock do Princetowna, kjer je bilo nekaj hišic, v katerih je zadnje čase stanovalo nekaj osebja iz jetnišnice. A. O. 43 bi moral eno izmed teh hišic pobarvati.

V hiši ni še nihče stanoval.

Neki tapetnik je pod nadzorstvom drugega čuvaja čakal, kdaj pride pleskar. Čuvaja sta se pozdravila in prvi je odšel ter prepustil drugemu nadzorstvo nad obema jetnikoma.

Oba sta molče delala kako uro pod čuvajevim nadzorstvom. Potem je čuvaj odšel in John Lexman je porabil priliko, da je povprašal tovariša o njegovi usodi.

Tapetnik je imel kakih štiri in dvajset let, bil živahen in uren. Bil je čeden v obraz in ni kazal nič tiste neizrazne divje odurnosti, ki je bila značilna za večino dartmoorskih prebivalcev.

Štislala sta, kako so se oddaljevali čuvajev koraki po hodniku, in že prisluškovala odmevu podkovanih čevljev po pešeni stezi, ki je vodila čez vrt do vrat na cesto, preden je tapetnik spregovoril.

»Zakaj so vas zaprli?« je vprašal tiho.

»Zaradi uboja,« je kratko odgovoril.

Že večkrat je tako odgovoril in vsakokrat skoraj z zadovoljstvom opazoval spoštovanje, ki ga je vzbudil v vpraševalčevih očeh.

»Koliko let so vam prisodili?«

»Petnajst.«

»To se pravi enajst let in devet mesecev,« je povzel tapetnik. »Mislim, da prej niste bili nikdar tukaj.«

»Seveda ne,« je odvrnil Lexman suho.

»Jaz sem tukaj že izza deških let,« je pristavil tapetnik. »Prihodnji teden me izpustijo.«